

T. C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

PLATON'UN İNSAN ANLAYIŞI

Yüksek Lisans Tezi

Ceren İPLİKÇİ DURGUT

İSTANBUL, 2019

T. C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PLATON'UN İNSAN ANLAYIŞI

Yüksek Lisans Tezi

Ceren İPLİKÇİ DURGUT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayhan BIÇAK

İSTANBUL, 2019

T. C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Adı: PLATON'UN İNSAN ANLAYIŞI

Öğrencinin Adı Soyadı: Ceren İPLİKÇİ DURGUT

Tez Savunma Tarihi: 31 Mayıs 2019

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvan/Ad	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ayhan BIÇAK	
Üye	Doç. Dr. Metin Becermen	
Üye	Prof. Dr. Kaya Akyıldız	

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinden tezin son aşamasına gelene kadar bana yol gösteren, yoğun iş temposu arasında, çok değerli vakitlerini ayırarak bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen, tecrübeleriyle bana ışık tutan, proje danışmanı saygıdeğer hocam **Prof. Dr. Ayhan BIÇAK'** a teşekkür ederim.

Ceren İPLİKÇİ DURGUT

ÖZET

PLATON'UN İNSAN ANLAYIŞI

Ceren İplikçi Durgut

Felsefe Yüksek Lisans Programı

Danışman: Prof. Dr. Ayhan BIÇAK

Mayıs, 2019, 63 Sayfa

Bu çalışmanın amacı Platon'un insan anlayışını doğru bir şekilde açıklamaya çalışmaktır. Platon insanı toplum içerisinde anlamlandırmaktadır. Çoğu filozof gibi Platon da, toplum düzenini önemsemiş, çalışmalarını bu yönde sürdürmüştür. Onun için ideal toplumu oluşturmak, toplum düzenini sağlamak, insanı çözümlemekten geçmektedir. İnsanı ruh ve beden olarak ikiye ayıran filozof, kişinin davranışlarının sebebi olarak ruhu esas almıştır. İnsanın davranışları arasında tutarsızlıklar sebebi ile ruhun birbirinden farklı bölümlerinin olduğunu düşünmüştür. Bu bölümler arasında ahenk sağlayan insanı doğru insan olarak nitelemiştir. Platon için doğru insanlardan oluşan toplum, ideal toplum olacaktır. Bu toplumu oluşturan doğru insanlar mutlu olacak, dolayısıyla da toplum mutlu olacaktır.

İnsanı irdelerken, toplum hayatı ve toplum düzenliliği gibi zorunlulukların olmadığı durumda, kişinin duyguları, istekleri ya da beklentilerini önemsemeyip bu irdelemeyi salt bütünün düzeni için kurgulamıştır. Etik anlayışını da bu düzenliliği esas alarak kurgulayan Platon bu düşüncesini epistomolojisine ve siyaset felsefesine de yansıtmıştır.

Günümüzde hala anılan en önemli siyaset felsefecilerinden olan Platon için insan, toplumun düzenliliğini sağlamak için yaşayan ve bu şekilde yaşadığı zaman mutlu olabilecek olan bir canlıdır.

Anahtar Kelimeler: Platon, insan, toplum, ahlak, erdem.

ABSTRACT

PLATON'S HUMAN UNDERSTANDING

Ceren İplikçi Durgut

Philosophy Post Graduate Programme

Consultant: Prof. Dr. Ayhan BIÇAK

May, 2019, 63 Page

Aim of this study is trying to properly understand Platon's human understanding. Platon gives meaning to human in society. Platon cared about social order and carried on his studies in this way like many philosopher. According to him creating an ideal society, ensuring social order passes through analyzing human. Philosopher, who divides human to soul and body, based on soul as a reason of behaviors of a person. Because of contradictions between behaviors of person, he thought that there are different sections of the soul. He described the person, who provides harmony between these sections, is the right person. For Platon, society consisting of right people will be an ideal society. People, who establish this society, will be happy, so the society will also be happy.

During examining the human, in case there are not obligations like society life and society order, he built this scrutinizing for solely entire order by not caring feelings, claims or expectations of the people. Platon, who built his ethical approach with respect to this order, reflected his idea to epistemology and politics philosophy.

For Platon, who is remembered as one of the important politics philosophers at the present time, human is a living being that lives to maintain social order and that will be happy when lives in this way.

Keywords: Platon, human, social, ethics, virtue.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. BÖLÜM: İNSANIN KÖKENİ.....	3
2.1 RUH VE ÖZELLİKLERİ	5
2.2 RUHUN BÖLÜMLERİ.....	10
3. BÖLÜM: AHLAK	16
3.1 SOFİSTLER.....	16
3.2 SOKRATES	19
3.3 MUTLULUK.....	19
3.4 ERDEMLER.....	25
4. BÖLÜM: TOPLUM	30
4.1 TOPLUMLAŞMA SÜRECİ.....	31
4.2 TOPLUMSAL YAPI.....	32
4.3 TOPLUMUN BOZULMASI	36
5. BÖLÜM: YÖNETİM TARZLARI	38
5.1 ARİSTOKRASİ.....	39
5.2 TİMOKRASİ	39
5.3 OLİGARŞİ DEVLETİ	41
5.4 DEMOKRASİ.....	43
5.5 ZORBALIK.....	44
5.6 YÖNETİM TARZLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	46
6. BÖLÜM: İDEAL TOPLUM.....	49
6.1 İDEAL TOPLUMDA SINIFLAR.....	49
6.2 İDEAL TOPLUMDAKİ AMAÇLAR.....	55
6.3 DEVLETİN ERDEMLERİ.....	57
7. SONUÇ	64
KAYNAKÇA	68

EKLER.....	70
Ek A.1 ÖZGEÇMİŞ	70

1. GİRİŞ

Toplumsal şartlarda insanların istedikleri gibi yaşaması mümkün müdür sorusu felsefe ile uğraşma nedenimdir. Bu sorunla uğraşmak beni Platon'a götürmüştür. Platon'un düşüncelerinin merkezinde insan ve toplum olduğundan Platon üzerinden çalışmaya karar verdim. Onun insan anlayışı adına verdiği malzemelerden dolayı çalışmanın adının, *Platon'un İnsan Anlayışı* olmasına karar verdik. Bu bağlamda Platon'un kitapları araştırılarak insanın yaratılışı, insan bedeni, insanın ruhu, ahlak anlayışı, toplum, yönetim şekilleri ve ideal devlet gibi problemler araştırılmıştır. Araştırmalar beş bölüm halinde düzenlenmiştir.

Platon'un İnsan Anlayışı adlı çalışmada;

İnsanın Kökeni bölümünde, Platon'a göre insanın nasıl yaratıldığı, insanın doğuştan Tanrısal bir özelliğe sahip olduğu, ruh ve beden olarak iki bölümden oluşan insanda ruhun bölümlerinden en önemlisi olan aklın hakimiyeti ile iyiye ve doğruya ulaşan insan incelenmiştir.

Ahlak bölümünde, Platon açısından ahlak kavramının mutlulukla bağlantısı, mutluluğun erdemlerle ilişkisi çalışılmıştır. Sokrates'in etkisinde olan Platon'un, Sofistlerle olan düşünce ayrılıklarının, onun ahlak anlayışına etkileri araştırılmıştır.

Toplum bölümünde, insan-toplum ilişkileri ve ahlak ile toplum arasındaki bağlar incelenmiştir. Platon açısından insanın toplum öncesi, toplumlaşma süreci; insanın toplumla birlikte kazandığı nitelikler, insanın bozulma süreci, bozulmanın nasıl giderileceği ve ideal bir toplumun ne şekilde düzenlenmesi gerektiği konuları incelenmiştir.

Yönetim tarzları bölümünde, bozulan insanla beraber oluşan yönetim şekilleri ele alınmıştır. Bilginin yolundan ayrılan insanın ruhunu beslemek yerine bedensel ihtiyaçlarının peşinden gitmesi yani maddi olanın hükmüne girmesi ve bu durumun sonuçları incelenmiştir. Olması gerekenden uzaklaşıp yanlışla sürüklenen insanın devletteki yansımaları araştırılmıştır. İnsanın ruhundaki bölümleri kullanma seçimine göre toplumda oluşan yönetim biçimleri incelenmiştir.

İdeal toplum bölümünde, Platon açısından sosyal düzensizliğin çözümleri incelenmiştir. Sınıf ayrımı, ayrımın nedenleri ve oluşan sınıfların toplum içindeki görevleri ele alınmıştır. Platon'un devlet ve insan arasında kurduğu benzerliklere yer verilmiş, onun insan ve devlet arasında kurduğu bağ çalışılmıştır.

2. BÖLÜM: İNSANIN KÖKENİ

Platon'un insan anlayışını anlayabilmek için öncelikle onun diyaloglarında geçen, insanın nasıl yaratıldığı ile ilgili fikirlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Platon için merkezde olan ruh kendisini, insanın davranışları ile göstermektedir. Platon, ruhun yaratılışı sırasında edindiği özelliklere *Timaios* ve *Protogoras* diyaloglarında yer vermektedir. Ona göre ruh, Tanrısal özelliklere sahip bir varlık olarak yaratılmıştır. Bu özelliği sebebi ile ölümsüzdür. İnsanın yaşadığı çelişkilerin sebebi olarak, ruhun bölümlerini gösteren Platon için insan, ölümsüz olan Tanrısal kısmı ile ölümlü olan bedeni idare ederek, doğruluğa ulaşacaktır. Platon, ruhun doğru olana ulaşana kadar farklı bedenlerle dünyaya düşeceğini belirtmektedir.

2.1 TIMAİOS DİYALOĞUNDA İNSANIN YARATILIŞI: Platon'un *Timaios* diyalogunda verdiği bilgiye göre ruh; Tanrı'nın yaratmış olduğu tanrıların çocukları tarafından yaratılmıştır. Platon, ruhu Tanrı'nın değil de onun yarattığı çocuklar tarafından yaratılmasının sebebi olarak, Tanrı'nın sözü olduğunu belirttiği 'Eğer onları kendim yaratsaydım tanrılarla eşit olurlardı, oysa onların ölümlü canlılar olması gerekiyor' cümlesiyle açıklamıştır (*Timaios* 2015, 41). Platon burada, insanın yaratılışının Tanrı kadar mükemmel olmadığını ve bunun böyle olmasının istendiğinin çünkü Tanrı kadar mükemmel olması halinde insanın ölümlü bir canlı olamayacağını açıkça belirtmiştir. Platon bu durumu daha sonra ruh göçü anlayışı ile açıklayacaktır. Ruhun neden tekrar tekrar yeryüzüne düştüğüne dair bilgi verecektir.

Diyalogta, tanrılar yaratılırken kullanılan gücün benzerinin, insan yaratılırken de kullanıldığını duyurmuştur. Platon'a göre Tanrı; yaratılan bu soyun (insanın), ölümsüzlük özelliği taşıdığını ve tanrısal nitelikler barındırdığını bildirir. Platon, insanların arasında, tanrıların aralarına katılması uygun olan kişilerin olduğunu belirtmektedir. Bu soyun yanına, ölümlü olanların da eklenmesini istemiş, sadece onların ölümünün ardından tanrıların aralarına kabul edilmesini ve daha sonra tekrar doğmalarının sağlanmasını istemiştir. Böylece Platon, bedenin ölümlü olduğunu ama bunun ruh için geçerli olmadığını bu diyalogunda da dile getirmiştir

(*Timaios* 2015, 41) Platon için ruh tanrısal özelliğe sahiptir yani ölümsüzdür; beden ise ölümle birlikte yok olan ölümlü bölümdür.

Platon'a göre Tanrı insanın yaratılışında beden ve ruhu ölümlü ve ölümsüz olarak ikiye ayırdıktan sonra, evrenin ruhunu erittiği kaba tözden kalanı boşaltıp, karışımı gök cisimleri kadar çok parçaya ayırmıştır. Hiçbirine diğerinden fazla özen gösterilmeden her ruha eşit davranılmıştır. Her ruhun güçlü duygular karşısında birbiriyle benzer hisler yaşayacağını, haz ve acıyla karmaşık sevgi, korku; öfke ve bu duygulara bağlı olarak da tam zıttı duygulara sahip olacaklarını bildirmiştir. Bu duygulara hakim olanların doğru, hakim olamayanların ise yanlış insan olacaklarını duyurmuştur. Zamanını iyi kullanamayanların ise tekrar tekrar doğacaklarını belirtmiştir. Platon diyalogta verdiği bu anlatımla, öfkeli ve cahil olan ruhların doğruluğu bulana dek serüveninin devam edeceğini bildirmiştir (*Timaios* 2015, 42). Platon burada ruh göçüne yani reankarnasyona vurgu yapmaktadır. Ruh göçüne inanmayan ya da iyi olana diğer bir değişle tanrısala ulaşma gayretinde ve güdümünde olmayan kişi defalarca bedene düşecektir.

2.2 PROTOGORAS DİYALOĞUNDA İNSANIN YARATILIŞ ŞEKLİ: Platon'a göre ruhun ne olduğunu nasıl yaratıldığını anlayabilmemiz için inceleyebileceğimiz diğer diyalog filozofun *Protogoras* adlı eseridir. *Protogoras* diyalogunda, Platon erdemin ne olduğunu anlatırken, insanın nasıl yaratıldığına farklı bir şekilde değinmiştir. Bu diyalogta, yine diğer canlılardan önce sadece tanrıların var olduğunu, ölümlülerin yine aynı *Timaios'* da olduğu gibi tanrılar tarafından yaratıldığını duyurmuştur. Tanrıların, ölümlüleri yerin altında toprak, ateş ve bunlara katılabilecek diğer maddelerle yarattıklarını, Prometheus ve Epimetheus tarafından da yeteneklerinin dağıtıldığını belirtmiştir. Epimetheus'un tüm yetenekleri hayvanlara dağıttığını ve bu sebeple insana verilecek bir yetenek kalmadığı için Prometheus'un, Athena ve Hephaistos'tan sanatı ve ateşi çalarak insana verdiğini ve böylece insanın Tanrı'dan bir özellik aldığını dile getirmiştir (*Protogoras* 2014, 321). Fakat yine insanın hayvan karşısında çaresiz olduğunu, siyaset ve askerlik sanatlarına sahip olmadıkları için onlarla savaşmayı beceremediklerini bildirmiştir. Çözüm olarak insanların bir araya geldiklerini ve şehirler kurarak kendilerini korumaya karar verdiklerini savunmuştur (*Protogoras* 2014, 322) . Bunun sonucunda, insanın siyaset

sanatına sahip olmaması dolayısıyla birliklerinin bozulduğunu, Zeus'un ise insana zarar gelmesinden korktuğu için Hermes'ten onlara utanma duygusunu kazandırmasını istediğini bildirmiştir. Platon'a göre Zeus insanlara doğruluk ve utanma duygusu verdiği için; insanların ve dolayısıyla şehirlerin varlıklarını sürdürmelerini sağlamıştır. Ve ona göre, doğruluk ve utanma duygusundan pay almayan her insan, şehir için sorun yaratacaktır (*Protogoras* 2014, 322). Platon için doğru insan, kendi içindeki ahengi sağlayabilen insandır; bir nevi duygularını aklı ile yönetebilen insandır.

Bu diyaloglardan Platon için insanın, Tanrı'nın çocukları tarafından yaratıldığını ve bu yüzden onun ruhunun ölümsüz olduğunu anlıyoruz. Platon'a göre ölümsüzlük Tanrı'nın özelliğidir ve bu açıdan insan Tanrı'nın bir parçasıdır. Fakat Platon aynı zamanda insanın yaradılışında ki eksikliklere vurgu yapmaktadır. İnsanın yani ruhun ne olduğunu, özelliklerini, ona verilen nitelikleri sebepleri ile göstermektedir.

2.1 RUH VE ÖZELLİKLERİ

Platon beden ve ruh ilişkisini karşılaştırmış, insanla ilgili görüşlerini ileri sürerek bir temel hazırlamıştır. Kendisi ruhu öncelikli tuttuğu için, ruh hakkında verdiği tanımlarla onu anlamaya çalışmak yerinde olacaktır. Platon için ruh “Maddeden önce var olmuştur; ilk yaratılanlardan biridir ve bütün değişim ve dönüşümlerin başlıca ilkesidir” (*Yasalar* 2012, 892a)

Platon için insan bir ruha sahip, aynı zamanda bedenli bir varlıktır. Platon, ruh ve beden etkinliklerini mukayese ettiğinde, ruha önemli bir pay ve yetki verir: Onun için beden davranışlarının sebebi ruhtur. Yani başka bir deyişle ruh tüm özelliklerini beden üzerinde gösterir. “İyilikler ve kötülükler de dahil olmak üzere bütün eylemler ruhun etkinlikleridir” (*Yasalar* 2012, 904a, Bıçak 2004, s. 169). Platon, *Timaios* diyalogunda ruhun etrafına ölümlü bir beden koyulduğunu çünkü beden görevinin öncelikle ruhu korumak olduğunu belirtmiş, insanı anlamlandırmak için ruhun önceliğinin ve öneminin altını çizmiştir. Ruh korumak için meydana getirilen beden onun için sadece ruhun tüm eylemlerini gerçekleştirme aracıdır.

Platon *Phaidon* diyalogunda, ruhu tanımlarken onu bedenle karşılaştırır ve beden karşısında ruhu yüceltir. Doğanın bedene kölelik, ruha ise emretmek özelliğini verdiğini vurgular. Bu özelliklerden köleliğin ölümlüye, emretmenin ise Tanrısal olana layık olabileceği sonucunu çıkarır. Platon, ruh ile bedenın yaratılış sebeplerini bu şekilde detaylandırır. Filozof böylece ruhun yerini ve insan için önemini açıklamış olur (*Phaidon* 2017, 80). Platon ruhu; düşünen, dağılmayan, sabit olan yani ölümsüz olana; bedeni ise düşünmeyen, dağılan, aynı kalmayan yani ölümlü olanla temsil edilmesi gerektiğini net bir şekilde savunur (*Phaidon* 2017, 80-80b). Onun için ruhun en önemli özelliği beden ile taban tabana farklı olmasıdır. Platon, ruhun beden karşısında üstün olmasına sebep olarak, onun varlık alanında bilgi sahibi olabilmemiz adına duyularımızın etkinliğini ve onların önemini reddetmesi gösterilebilir.

Platon, ruhun maddeyle yani bedenle vücut bulmasını bir düşünüş olarak kabul etmektedir. Ruhun beden içindeki çaresizliğine değinmekte ve yaşadığı zorlukları önemle vurgulamaktadır. Ruhun kendisinde; duyma, görme, acı, haz ve benzeri şeyler olmadığı zaman daha iyi düşündüğünü, böyle olunca kendine döndüğünü bedenden ve dolayısıyla bedenın isteklerinden uzaklaştığını ve bu şekilde hakikati anlamaya çalıştığını bildirmektedir (*Phaidon* 2017, 65c). Buradan anlaşılacağı üzere; Platon için asıl olana yani hakikate, ruhun bedenın içindeyken ya da ruh bedenın emrindeyken ulaşmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Platon'un ruhun beden içindeyken ya da onun emrindeyken hakikate ulaşmasının mümkün olmamasına gerekçesi ise, bedenın zorunluluklarıdır. Ona göre beden beslenmesi gereken bir varlıktır. Onu beslememizin zorunlu olmasının sebebi ile de beden bize birçok sorun çıkarır. Bununla beraber Platon, bedenın yaşadığı hastalıklar, zaman zaman içinde bulunduğu arzu, korku ve heyecan gibi duygular sebebi ile insanın kısa bir süreliğine de olsa gerçekten düşünemediğini belirtir. Yaşadığımız mal ve para edinme isteğinin yine bedenın tutku ve arzularından kaynaklandığını düşünen Platon, bu tutkular yüzünden bedenimizin kölesi olduğumuza açık bir şekilde vurgu yapar. Bizi onunla ilgilenmeye mecbur edip, bizi hataya sürükleyen bedenimiz sebebiyle, ruhumuzla ve şeylerin özü ile ilgilenemeyiz. Ve bu yüzden hakikatten, asıl olan bilgelikten uzaklaşırız. Platon; gerçek bilgiyi elde edebilmek için ise ruhumuzun bedenimizden ayrılması yani ölmemiz gerektiğini duyurmaktadır. Veya henüz hayattayken gerçeğe

ulaşabilmesi için, bedenden mümkün olduğunca uzak durmamız gerektiğini savunur. Bunu da, bedenin sadece zorunlu ihtiyaçlarını karşılayarak yapabileceğimizi belirtir (*Phaidon* 2017, 67b). Platon'a göre insan, yalnızca bedensel arzularını, zorunlu olmayan isteklerini dizginleyebilirse gerçeğe ulaşabilir. Onun için bilgeliğe giden yol ruhu sadece bilgi ile beslemekten geçmektedir.

Bu tanımlamaları ve açıklamaları ile birlikte Platon *Phaidon* diyalogunda; ruhun ne olduğunu açıklayabilmenin uzun ve tanrısal bir çabaya ihtiyaç gösteren bir şey olduğunu, buna karşılık onun neye benzediğini söylemenin daha kısa ve insani bir çabayla üstesinden gelinebilir bir şey olduğunu duyurur (Arslan 2014, s. 361).

Platon insanı anlatırken beden ile ilgili saydığı bu özelliklerin yanında yine insan ruhunun sahip olduğu; ölümsüzlük, canlılık, hafıza gibi farklı özelliklerden bahsetmektedir.

Ruh Ölümsüzlüğü: Platon' un ruh için belirlediği özelliklere bakacak olursak, en belirgin olanı ruhun ölümsüzlüğüdür. Ruhun ölümsüzlüğüne dair ortaya koyduğu kuramla ruh ile ilgili birçok konuyu temellendirmektedir. Platon, her canlının zamanı gelince ölümle karşılaştığını fakat bir süre sonra yeniden doğduğunu açıkça belirterek ruhun ölümsüzlüğüne olan inancını dile getirmektedir (*Menon* 2013, 81c). Filozofun bu örneğinden, ölümle bedenin ortadan kalktığını fakat bir süre sonra dünyaya tekrar gelen ruhun aslında hiç yok olmadığı sonucunu çıkarmaktayız.

Platon ruhun ölümsüzlüğü ile ilgili düşüncesini, insanın doğru kişi olarak kalması için bir sebep olarak düşünür. O, insanın dünyada iyi olması, iyilik için yaşama gayretinde kalabilmesi adına, ruh ölümsüzlüğünün bir motivasyon olacağını düşünmektedir. Platon *Phaidon* diyalogunda beden ile birlikte, ruh ölümünün gerçekleştiği, yani ölümle her şeyin bitişinin mümkün olduğu durumu düşünmemizi ister. Ölümle beraber bedenin ve ruhun ortadan kaybolduğu, kişinin tamamen yok olduğu durumda insanın iyilik için yaşama sebebi olmayacağını duyurur. Böylece ölüm ve yok olmanın, iyilik için yaşamamış, kötü ruhlar için bir kurtuluş olacağını belirtir. Platon için insanın dünyada doğru bir hayat sürmesinin karşısında mükafat görecektir olması, insanın kötülüklerden mümkün olduğunca kaçarak, erdemli olmanın gerektirdiği şekilde yaşaması, iyiye ve dolayısıyla hakikate ulaşması için başlı başına

bir sebeptir. Platon bu diyalogunda; tüm yaşamını erdemli ve ölçülü bir şekilde geçiren ruhun tanrılar tarafından gönderilen rehberle gitmesi gereken yere kolayca ulaşacağını duyurmaktadır (*Phaidon* 2017, 106-106b-108c). Bunu bilerek ve benimseyerek yaşayan insan Platon için doğruluktan uzaklaşmayacaktır. Platon doğruluk iyilik için yaşayan insanın, yukarıdaki dünya dediği gerçek dünyada iyi bir yerde olacağını; aralarında felsefe sayesinde yeterince arınmış olanların da sonsuza dek bedensiz bir şekilde yaşayacağını duyurur. Bu şekilde yaşayan insanın beklentisinin büyük olması gerektiğini çünkü ödülün güzel olduğunu da net bir şekilde belirtmektedir (*Phaidon* 2017, 111c-114b). Bunu bilerek ve benimseyerek yaşayan insan Platon için doğruluktan uzaklaşmayacaktır. Platon, ruhun ölümsüzlüğüne, ruhun her iyiliği ve kötülüğü yapabilecek güçte olduğuna inanıldığı takdirde insanın kendisini hep yukarıya götürecek yolda yürüyeceğine inanır. Ona göre ruhun ölümsüzlüğüne inanan insan, nerede ve nasıl olursa olsun doğruluktan iyi olandan şaşmaz ve bilgelikten ayrı kalmaz. İnsan ancak buna inanır ve bu şekilde yaşarsa Tanrılara yakın olur ve er geç bunun mükafatını hem bu dünyada hem de mutlu olur hem de ruh göçü sırasında ruhun yolculunda (*Devlet* 2014, 621d).

Platon'un ruhun ölümsüzlüğü görüşü ile insanın toplumsal hayatındaki düzenliliğine dair gerekçeler sunmasını ve bunu sağlam bir temele dayandırmasını görebilmekteyiz. Bu görüşün diğer dünyada insanın alacağı mükafat ve doğru yaşayabilen ruhun tekrar tekrar dünyaya düşmesini engelleyen şartları insanı iyi olmaya itecek geçerli sebepler olarak görülmektedir. Platon iyiye ulaşmak için doğru yaşayan ve bilgeliğe kavuşan erdemli insana, yukarıdaki dünyada sunulacak ödülü duyurarak belki de düzenli bir insan ve buna bağlı olarak toplum modeli çizmeye çalışmıştır.

Canlılık Özelliği: Platon'a göre ruhun ölümsüzlüğünden sonra ikinci özelliği de onun sürekli hareket halinde olmasıdır. Filozof, bedenın ya da maddenin doğası itibarıyla cansız olduğunu, bunların ve diğer her şeyin ancak ruh tarafından harekete geçirilebileceğini savunmaktadır. Bu yüzden de ruhu, hareketin temel ilkesi olarak nitelendirmektedir (*Phaidros* 2017, 245). Platon' un hareketten kastı, ruhun canlı olmasıdır. Arslan Platon için ruhu şu şekilde anlatmaktadır:

Platon evrende ki varlıkları canlı ve cansız olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Cansız varlıklar kendi güçleriyle hareket etme kabiliyetine sahip olmayan, kendilerine dıştan bir kuvvetin, hareketin uygulanması sonucunda zorla (kasri) hareket eden varlıklardır. Buna karşılık canlı varlıklar veya hayvanlar ise, kendi kendilerine hareket etme kabiliyetine sahip olan, hareketlerinin ilkelerini kendi içlerinde taşıyan şeylerdir. İşte canlı varlıkları canlı varlıklar yapan ve onların içlerinden çıkan bu kendiliğinden iradi hareketlerin kaynağı, ilkesi olan şey Platon a göre ruhtur. (Arslan 2014, ss. 362-363).

Platon için ruh, kendiliğinden hareketin ilkesi, kendi kendine hareket eden varlığın bu hareketinin ilkesi olan şeydir (*Phaidros* 2017, 245c). Sonuç olarak kendi kendine hareket eden varlığın ilk ilkesi olan şey canlı olacaktır. Platon için ruh ölümsüz ve dolayısıyla her zaman canlıdır. Onun için hareket her türlü değişimi de ifade etmektedir. Arzu etmek, düşünmek, hatırlamak gibi düşünsel eylemler de hareket özelliği olarak sayılmaktadır (Arslan 2014, s. 363). Bu eylemlerin hepsini gerçekleştiren ruh olduğuna göre, Platon için canlılık ruhun özelliklerinden bir tanesi olarak adlandırılmaktadır.

Hatırlama Özelliği: Platon için ruh ölümsüzdür ve ruh, ruh göçü ile dünyaya defalarca düşmektedir. Ruh ölümsüz olduğu için birçok defa doğmuş ve hem burada hem diğer yaşamda her şeyi görüp öğrenmiştir (*Menon* 2013, 81c). Önceki yaşamlarda birçok bilgi elde etmiş ve bu bilgilerle dünyaya gelmiştir. Platon, bu dünyada öğrendiklerimizin hiçbir şekilde yeni bilgiler olmadığını, bu dünyada öğrendiklerimizin önceki yaşamlarda edindiğimiz bilgileri hatırlamaktan başka bir şey olmadığını savunmaktadır. Ruhun bu bilgileri işte bu hafıza özelliği sayesinde hatırladığını bildirir (*Menon* 2013, 85de-86a). Platon, *Menon* diyalogunda hatırlama ile ilgili meşhur örneği vermiştir. Hiç geometri bilmeyen bir köleye, sadece sorular sorarak bir geometri problemini çözdürmüştür. Ve bu konuda önceden hiçbir şey öğrenmediğini söyleyen kölenin, problemi doğru cevapladığını gözler önüne sermiştir (*Menon* 2013, 82b-84d).

Platon, *Phaidon* diyalogunda verdiği örnekle doğar doğmaz duyu organlarımızı kullanmaya başladığımızı yani doğar doğmaz duyup görmeye başladığımızı anlatır (*Phaidon* 2017, 75cd). Platon için işte bu durum, daha önce öğrendiğimiz bilgiyi hatırlamaya örnek sayılmaktadır. Onun için şu an sahip olduğumuz her bilgi ve öğrendiğimiz her şey, önceki yaşamlardan ya da onun benzetmesi ile hayatta değilken bize verilen bilgilerin hatırlanmasından başka bir şey değildir. İnsan, hiçbir

şekilde dünyada yeni bir bilgiye sahip olmaz. *Devlet* diyalogunun sonunda Platon'un Er Mitosunda verdiği örneğe göre ruh önceki yaşamlarından ya da dünyaya düşmeden önce yaşadıklarını unutmasına sebep olacak olan bir ırmaktan su içmektedir (*Devlet* 2016, 621b). Bu mitosta, ölen ve daha sonra tam yakılmak üzereyken canlanan er, o ırmaktan su içmeden yeryüzüne geri döner. Erin görevi, dünyadakileri diğer dünya ve ruhların beden bulması ile ilgili bilgilendirmesidir. Burada önceki hayatlarından sonra gökte diğer ruhlarla birlikte, tekrar dünyaya düşmek için kaderlerinin de etkisiyle ama kendi istekleriyle seçtikleri hayata gönderilecek ruhlar vardır. Her ruh, önceki hayatında yaşadıkları kötü hatıralar sebebiyle, sıradaki hayatlarını farklı şekilde yaşayabilecekleri bedenler seçmektedir. Bazı ruhlar hayvan, bazı erkekler kadın olmak istemektedir. Bedenlerini seçen ruhlar dünyaya fırlatılmadan hemen önce Ameles Irmağından su içerler. Platon'un Lethe Irmağı olarak da ifade ettiği bu ırmaktan su içen her ruh Hades'te ve önceki hayatlarında yaşadığı her şeyi unuttur ve uykuya dalar. Ertesi gün uyanan ruhlar dünyaya gönderilirler. Er bu ırmaktan su içmediği için yaşadıklarını unutmaz ve dünyaya geri döndüğünde etrafındakileri ruhun serüveni ile ilgili bilgilendirir. Bu mitosa göre insan ruhu ölümsüzdür ve bir hafızaya sahiptir. Yaradılışında onunla beraber olan bilgiler vardır. Ve Platon için insan, hayatı boyunca bu bilgileri tekrar hatırlamak için yaşar. Platon için bilgi muhakeme ile değil, hatırlama ile edilen bir şeydir.

2.2 RUHUN BÖLÜMLERİ

Platon her şeyden önce, ruhun bölümlerini ruhun içindeki açık çatışma olgusundan ötürü düşünmüştür (F. Copleston 2013, s. 87). İlk kez *Devlet* kitabında, söz konusu ruh görüşüne dair bölümlendirmeyi yapmıştır. Copleston'a göre Platon ruhun bölümlerini, eylem biçimi ya da işlevi, ruhun ilkeleri olarak görmüştür.

Platon' un *Devlet* ' te ileri sürdüğü "Karşıtlar İlkesi"ne dayanan argümanına göre, bir şey aynı anda ve aynı bakımdan karşıt durumlara sahip olamaz. Şöyle ki; Platon insanların aynı zamanda evet demek ve dememek, bir şeyi istemek ve istememek, itmek ve çekmek ya da su içmeyi istemek ve aynı zamanda da istememek gibi karşıt durumların tek bir parçada mümkün olamayacağını savunur (*Devlet* 2016, 437b). Platon tek bir parçada, birbirinin zıttı özellikler olamayacağı düşüncesinden hareketle

insanın hayatta yaşadığı çatışmalar dolayısıyla, ruhun bölümlerinin olduğunu düşünmüş ve bu çatışmanın sebebinin ruhumuzdaki ayrı parçalardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Onun için kişinin ruhunda ki bu parçalar, birbirinden tamamen zıt özelliklere sahiptir. Bu sebeple de kişi, yaşadığı müddetçe hayatta çelişkili duygu durumları gösterir.

Devlet diyalogunda, “Bir tek şeyin aynı zamanda ve aynı yönüyle birbirinin tersi iki şeyi” yapamayacağını, bir yerde iki tane birbirine ters şey gördüğümüz takdirde bunun bir tek ilkeden değil, değişik ilkelerden geldiğini net bir şekilde duyurmuştur (*Devlet* 2016, 436c). Filozof, insanın yaşadığı bu gibi durumları göz önünde bulundurduğunda, insanda ya da daha doğru bir ifadeyle insan ruhunda, birbirinden tamamen zıt iki yan olduğunu düşünmüş ve yaşanan çatışmaları bu şekilde açıklamıştır. Platon ruhun bahsettiği bu bölümlerini akıl ve tutkular olarak özetlemiştir. Diğer bir üçüncü bölüm olarak da cesaret bölümünü belirtmiştir.

Tutkular (Bedensel İstekler, Arzular): Platon’un ruhun bölümlerinden; düşünmeyen sadece arzulayan olarak tanımladığı; “O sadece sever, acıkır, susar, doymak ve zevk almak ister” diyerek örneklediği kısmı; tutkular olarak nitelendirir (*Devlet* 2016, 439d). Ona göre ruhun tutkular parçası, bedensel isteklerle ilgilidir; gerçeklik ile ilgilenmez. Platon ruhun bu kısmını oldukça aşağı bir şey, kişinin en aşağı parçası olarak değerlendirir. Copleston’un anlatımıyla bu bölümümüz; “Belli bir fizyolojik işlevle ilişkili bedensel ihtiyaçların karşılanması, bu bakımdan derinlere kök salmış dürtülerin tatmini yönünde bir arzudan ibarettir” (F.Copleston, 2013, s. 88). İştihaya yani arzular bölümümüze Platon en belirgin örnek olarak susuzluk ve açlık örneklerini verir (*Devlet* 2016, 437c). Platon bu örneği, Karşıtlar İlkesine uygun olarak tutkular (iştiha, bedensel istek) ve akıllı birbirinden ayırmak için kullanır. Buna göre ruhun söz konusu parçası, bireyi adeta bir hayvan gibi su içmeye, temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelten, onu bu amaçla sağa sola çeken dürtülerden oluşur (*Devlet* 2016, 439b). Bu durumdan anlaşılacağı üzere, bu parça sadece tatmini amaçlar, bireyin daha büyük iyiliğini görecektir, hesaplayacak durumda değildir.

Platon, ruhumuzun fiziksel istekler bölümünün vücudumuzda karın bölgesinde olduğunu düşünmüştür. Ve onu *Timaios* diyalogundaki (2015, 70) bir bölümde şu şekilde betimlemiştir:

Bir de ruhta yemek, içmek ya da beden isteklerine uygun bir kısım daha vardır. Tanrılar bunu göbek ve deri arasına bir yerlere koydular. Burada bedenin beslenmesi için bir sofra vardır. İşte ruhun bu bölümünü buraya adeta ölümlü soyunun tükenmesi istenmediği için beslenmesi gereken bir vahşi hayvanı bağlar gibi bağladılar. Tanrılar bu kısmın her zaman kafasını karnını doyurmaya vermesini, başka bir kargaşa yaratmamasını, bedenin iyiliği için karar veren daha iyi kısmının kafasını karıştırmamasını istediler. Hem bu kısım akıldan yoksundur, akli biraz anlar gibi olsa da neden sonuç ilişkisi kuramayacak durumdadır.

Platon ruhun iştihâ bölümünü aklını sadece karnını doyurmaya vermesi gereken bir hayvana benzetmiş, onun başka bir şeye yönelmemesi yani ruhun diğer bölümlerine etki edip insanı doğruluktan uzaklaştırmaması gerektiğini duyurmuştur. Platon için ruhumuzun tutkular, bedensel istekler ve arzular olarak tanımlanan kısmı; bizim en aşağı bölümümüzdür. Çünkü bu bölüm sadece bedensel isteklerle ilgilenir. Akıl bu bölümü idare edip bastırıp yönlendirmezse, arzularımız insanı iyilikten ve doğruluktan uzaklaştırmakta ve kişinin mutlu olmasını engellemektedir.

Cesaret: Ruhun bölümlerinden cesaret diğer bir deyişle ruhun öfkeli yanı Platon için iştihâ gibi tehlikeli bir bölüm değildir. Platon'un Devlet diyalogunda öncelikle öfke diye tanımladığı parça olan bu bölüm; akıl ve tutkulara aracılık etmektedir (*Devlet* 2016, 439e). Platon için bu bölüm akıl ile desteklenirse insanı iyi olana ulaştırmak için harekete geçirmektedir.

O, bu görüşünü bir hikaye ile desteklemiştir Aglaion'un oğlu Leontios Pire'den yukarı gelirken kuzey surlarının dibindeki işkence yerinde cesetler görmüş. Bir yandan bunlara bakmak ister, bir yandan da görmemek için başını çevirmiş. Bir süre görme isteğini yenip yüzünü kapamış ama sonunda dayanamamış, gözlerini dört açıp ölümlere doğru gitmiş ve bağırarak kendi gözlerine: “ Haydi kör olasılar... Alın doya doya seyredin bu güzel manzarayı! Bu hikaye gösteriyor ki, kızgınlık isteklerle savaşır kimi vakit. İki yanımızdan da ayrı bir şeydir bu” (*Devlet* 2016, 440a). Bu örnekten de belli olduğu üzere insanda üçüncü yan olarak da bu bölümün sayılması gerektiğini belirtmiştir. Bu kızma gücü diğer bir deyişle cesaret ya da yürekli (atılgan) parça, kötü bir eğitimle bozulmamışsa, akla destek olan ve tamamen ayrı üçüncü bir yan olmalı diyerek ruhun bu bölümünün akılla desteklenmesi gerektiğinin altını çizmiştir (*Devlet* 2016, 439e-441ac). Platon akıl ve yürekli parçamızın, içimizin ve bedenimizin esenliğini koruduğunu düşünmektedir. Akıl düşünerek, öbürü savaşarak, akıl öğüt vererek, yürekli parçamız bu öğüdü var gücüyle yerine

getirerek müşterek çalışır ve bütünlüğü sağlar diye örneklemiştir. Filozofa göre insana “Yiğit dedirten de bu azgın ve taşkın yandır”. Bu yan korkulacak ve korkulmayacak şeyleri akıldan öğrenmektedir. Böylece insanın üçüncü yanı olan yürekli (cesur) yanı, akıldan destek alarak dertlerde de zevklerde de insanı yine akıl yardımıyla dizginler. Yöneten ve yönetilen, kumanda yetkisinin akılda olduğunda anlaşılabilir mi, insan artık ona karşı gelmez (*Devlet* 2016, 442c-442b-442d). Platon yöneten ve yönetilen örneklerini akıl ve iştihâ olarak ayırıp, insanı yönetenin daima akıllı olması gerektiğini duyurmaktadır. Öfkeli bölümümüzün işi, akıllı dinlemek ondan yana olmaktır. Platon bunları doğru kullanan bilge insanın akıllı, yanlış kullanan ise aptal insanın akıllı olduğunu düşünerek, bilge insana atıfta bulunur (*Menon* 2013, 88e). Platon yürekli (cesur) parça olarak adlandırdığı zaferi arzu eden bölümünün yani ruhun öfkeli olan parçasının insan bedeninde ki yerinin göğüs ve boğaza yakın bir yer olduğunu düşünmüştür (*Timaios* 2015, 69). Bu bölümü konumlandığı yer itibari ile cesaret gerektiren kahramanlıklarda yürekli insan olarak nitelediğimiz kişiler için kullanılan terimin Platon için ne kadar yerinde olduğunu düşünebiliriz.

Akıl: Platon için ruhun bu bölümü, ussal parçası yani akıllı, kişiyi hayvandan ayırt eden özelliğidir ve ruhun ölümsüz ya da Tanrısal olarak değer bakımından en yüksek ögesi ya da biçimselliğidir. Platon’un ruhun ölçüp biçen, hesap yapan bölümü olarak tanımladığı akıl; insan için daha iyi olanı bir bütün olarak ruh için iyi olanı hesaplamaktadır (*Devlet* 2016, 439d). Platon’a göre susadığımızda su içmek ya da içmemek arasında yaşadığımız çatışmada, bizim için iyi olacak olanı düşünen kısım akıldır (*Devlet* 2016, 439a). Cevizci’ye göre bu olay şöyle örneklenebilir; su içmek insanın o sırada bedeninin bir ihtiyacıdır ve bu ihtiyacın karşılanması beklenir. Fakat çok susamış bir insanın, sokakta kaynağı ya da temizliği belli olmayan suya yöneldiğinde; onun insan için iyi olup olmadığına ve o suyu içip içmeyeceğine karar veren ve suyu zehirli olabileceği için içmekten alıkoyan mekanizma akıldır (Cevizci 2012, s. 319). Bu örnekten çıkarabileceğimiz sonuç, insanın akıllı ile hareket etmesi halinde kendisini her türlü zarardan koruyabileceğidir.

Platon için aklın görülmez ama anlaşılabilir olan dünya ile bir yakınlığı vardır ve o dünya ile ilgili düşünebilme yetkisi o dünyayı algılayabilme yetkisi akıldadır (Copleston 2013, ss. 89-90). Platon, ruhun en yüksek parçası olarak gördüğü akıllı,

tanrısala en yakın öge olarak betimlemektedir. Bu sebeple bu bölümün doğal bir yönetme hakkı vardır. Ona göre akıl daima bizi iyiye, doğruya, erdeme, hakikate ve dolayısıyla bilgeliğe götürmektedir.

Platon için akıl; insanın içinde doymak bilmeyen istekleri kumanda eder. İnsanda büyük yer kaplayan bu istekler ile insan, beden hazlarına yenilip, onların esiri olmasın, güçlenmesin; kendi vazifesini gerçekleştirmek yerine diğer şeyleri kumanda etmeye kalkmasın diye akıl onlara göz kulak olur. Platon’a göre, “İsteklerde başa geçme yetkisi yoktur. Geçerlerse bütün hayatın düzenini alt üst ederler” (*Devlet* 2016, 442b). Platon, yöneten ve yönetilen olarak akıl ve ruhumuzdaki diğer parçalarımız, kumanda yetkisinin akılda olduğunda anlaştılar mı, insan artık ona karşı gelmez diyerek akıllı egemen kılmıştır (*Devlet* 2016, 442d). Filozof, ruhun yönetici sayılan, düşünen hesaplayan, doğru olanın izinden giden akıl kısmının insanın kafasında olduğunu belirtmiştir. Tanrısal ilke olarak gördüğü akıllı, ona zarar vermemek için ölümlü ilkedan ayırıp kafa ve göğüs arasına sınır koyulduğunun da altını çizmiştir (*Timaios* 2015, 69a). Platon, ruhun ölümsüz olan akıl bölümünü bu şekilde duyurmuş, diğer ölümlü yani tanrısal olmayan bölümleri ondan ayrı tutarak değerlendirmiştir. Platon için ruhun akıl kısmı ölümsüz, diğer bölümleri ölümlüdür.

Ruhu üç ayrı bölüme ayırdıktan sonra üç ayrı parçanın birbirleri üzerindeki etki ve görevlerini *Phaidros* diyalogunda ki meşhur araba örneğiyle açıklar. Platon akıllı temsil eden bölümü arabanın sürücüsü olarak konumlandırır. Ruhun diğer bölümünü irade olarak gösterir ve bu bölümü ikiye ayırıp tutkular ve yürekli parça (öfkeli kısım) olarak niteler. Aklın yönetiminde olan arabanın, diğer iki bölüm olan tutkular ve yürekli parça ile idare edildiğini, tutkuların kötü at, yürekli parçanın ise iyi at olarak düşünülmesi gerektiğini ifade eder. Platon için, kötü at tüm başkaldırı ve arsızlığın dostudur.. Bu parça tutkularımızı temsil eder. Fiziksel istek, arzuların güdümündedir. Ve öyle ki; kamçı ile kısıtlanmalıdır (Copleston 2013, s. 89). İyi olan at yani insanın yürekli parçası ise aklın doğal yardımcısı destekleyicisidir, ılımlılık ve alçak gönüllüğü ve ayrıca onuru sever (*Phaidros* 2017, 246a). Bu bölümü temsil eden iyi at, sürücünün yani insanın aklının tüm buyruklarına kolayca sürülürken; kötü olan tutkular bölümünü temsil eden kötü at ise, azılıdır. Bu örneğe göre; arabacı yani akıl aslında hakikati görür, bilir. Ama ona ulaşabilmek, doğru bildiğine

gidebilmek belki de hakikate varabilmek için iradesinin gücüne muhtaçtır. İrademiz, aklımız amacına ulaşabilsin diye bize güç verir. Yürekli parçamızı temsil eden iyi at, aklımızın yönlendirmesiyle bizi daima doğru olana, ilahi hakikatler dünyasına götürür. İstek ve arzularımızı temsil eden kötü at ise bizi aşağı doğru çeker. Eğer yürekli parçamız, aklın emirlerine uymaz, kötü huylu atın arzularına boyun eğer ise, tutkunun onu sürüklemesine izin vermiş olur. Ve böylece arabayı sürücünün gitmek istediği yoldan saptırır ve arabanın düşmesine sebep olur.

Platon'un insanın kökeni açısından günümüze ulaşan değerlendirilmeleri göz önünde bulundurulduğunda, ona göre insan yaradılışı itibari ile eksik bir varlıktır. Fakat aynı zamanda, tanrıların çocukları tarafından yaratıldığı için, tanrısal bir yönü olan bir varlıktır. Platon insanı yaşadığı çelişkiler çerçevesinde değerlendirmiş, insanın aynı zamanda hissettiği yaşadığı birbirinin tam tersi davranış şekilleri olduğunu gözlemlemiştir. Bu durumu, insanın ruhundaki birbiri ile farklı niteliklere sahip bölümleriyle açıklamıştır. Çünkü onun Karşıtlar İlkesine göre bir şey aynı anda tam tersi olan şeyi barındırmamaktadır. Bu durum sebebi ile Platon ruhu bölümlendirmiştir. Platon için ruh üç parçadır. İnsan akıl bölümü ile diğer parçalarını yönlendirmelidir. İштиha ve cesaret bölümü aklın idaresine alınmazsa insan doğru yaşayamayacak, erdemlere erişemeyecek ve dolayısıyla bedeninin ölümünden sonra tekrara tekrar defalarca dünyaya düşecektir. İnsan, aklını daima diğer bölümlerinin üzerinde tutup ona göre yaşar, tutkularını bedensel istek ve hırslarını aklıyla yenerse iyi ve doğru olacak ve insanın ulaşması gereken nihai hedef mutluluğa varacaktır. *Devlet* diyalogunda verdiği bilgiye göre her birey kendi ruhunun kaderini yaşamaktadır (*Devlet* 2016, 617a-620e). Bu inanışa göre insan, insanın yapıp etmeleri doğmadan önce belirlenmektedir. Fakat insan ruhunun bölümlerinin birbirinden farklı özellikleri vardır ve insan aklı ile kendine yön verir (Bıçak 2004, s 170). Yani Platon için ruh, bilgiyle doğup kendinde olan bilgileri hatırlama ile görevlendirilmiş olsa da, kaderi kesin olarak belirlenip dünyaya gönderilmiş bir canlı değildir.

3. BÖLÜM: AHLAK

Platon'un insan anlayışını, insanın hedeflerini, yaşayışını anlamaya çalışmak, onu yaratılışı ile ilgili değerlendirmek, insanın sahip olduğu özellikleri toplumun içinde nasıl kullanması gerektiği onun ahlak anlayışı ile ilgili net fikirler vermektedir. Platon çeşitli ahlaki değerleri sadece birey açısından ele almayıp, topluma yaymaktadır. O insanı ve değerlerini sadece bireyde değil, toplum içinde değerlendirmektedir. Platon için ahlak kavramı, onun yaşadığı çağdaki toplumsal olaylar ve insanların değerleri sebebi ile yeniden düzenlenmesi gereken bir bölüm olmuştur. Platon' un ahlak görüşü büyük ölçüde hocası Sokrates' in ahlak görüşünün üzerinde şekillenmiştir. Onun ahlak öğretisini anlamak için öncelikle Sokrates'in temellendirmeye çalıştığı ve savunduğu tezi kendi içinde değerlendirmek gerekir. Sokrates'in çağdaşları olan Sofistlerin, insanı ve insanın oluşturduğu kültürel kurum ve değerlerini araştırma konusu aldığı, onun da onların izlediği konular üzerine değerlendirmeler yaptığını göz önünde bulundurmak gerekir. Bu sebeple ilk olarak Sofistlerin düşüncelerini ele almak da Sokrates'i anlamak için sağlıklı olacaktır.

3.1 SOFİSTLER

Sofist sözcüğü Antik Yunan'da 5. yüzyılda ortaya çıkan ve insanlara para karşılığında sadece hitabet sanatı değil, siyaset ve felsefe de öğreten gezgin felsefe öğretmenini tanımlar. En önemli temsilcileri arasında Protogoras, Gorgias, Hippias, Prodikos ve Thrasymakhos gibi figürlerin bulunduğu Sofistler genel olarak göreceli, uzlaşımçı ve hatta septik bir anlayış benimsemişlerdir (Cevizci 2015, s. 395). Tanıma göre Sofistlerin zararsız ve hatta doğru bir yolda oldukları düşünülse de onlar, Sokrates için ahlaki değerlerin yerle bir olmasına sebep olan kişilerdi. Platon ve Sokrates'i büyük iki filozof olarak tarihe yazdıran şeyin, iki filozofun onlarla ettiği mücadeleler olduğu söylenmektedir.

Akarsu, Sofistlerin yaşadığı çağı, o zamanın koşullarını ve Sofistlerin düşüncelerini şu şekilde özetlemiştir: 5. yüzyılın ortalarına kadar Yunan felsefesi doğa ile ilgilenmekteydi. Pratik yaşam, bilimsel araştırmadan uzak tutuluyordu. Ancak 5. Yüzyılın ortalarına doğru Yunanistan'ın geçirdiği politik ekonomik kalkınma, Atina'da ortaya çıkan demokrasi bazı şeyleri değiştirdi. Demokrasiye geçen Atina'ya

eski eğitim sistemi yetmemeye, felsefenin konusu da insana yönelmiş oldu. Yeni toplum düzeni için Sofistler erdem öğreticisi olmak istediler. Erdem, öğretim konusu yapılıncaya, gelenekler olduğu gibi kalmayıp doğru ve eğrinin ne olduğu gibi sorular sorulmaya başlandı. Sofistlerin dünya görüşüne göre, genel geçer bir doğru olmadığı için genel geçer bir yasa da olamazdı. Herhangi bir kişiye iyi gelen şey o kimse için iyi; aynı şey bir başkası için de kötü olabilirdi. Herkes doğadan gelen haklarına eğilimlerine uyum sağlamalı, bu herhangi bir yasa ya da töre ile engellenmemeli idi. Bunun sebebi de iyi ve doğrunun kişiden kişiye değişmesi yani relatif olması idi (göreceli). Eğer, insanın doğuştan elde ettiği ve insanın eğilimlerine göre şekillenen bu haklar engellenirse de, bu doğal hakkın ihlali anlamına gelirdi. Anlayış ve ahlak üzerinde ki bu kuşkular Sofistleri bir değer anarşisine götürmüş, ahlak kurallarının insandan insana değişebileceğini çünkü insanın uyması gerekenin sadece doğa yasalarının olabileceği düşüncesi Yunanlılarda temel ahlak öğretisi olan yasalar ve geleneklerin otoritesini sarsmış, ahlak alanında sınırsız bir öznellik getirmiştir (Akarsu 1998, ss. 37-38). Sofistler bu alıntıdan net bir şekilde anlaşılacağı üzere kurala, kanuna karşı çıkıyor, öznel değerleri esas alıp insanın mutluluğa ancak bu şekilde ulaşabileceğini düşünüyorlardı. Böyle olunca, Sofistlerdeki bu karşı çıkış ve kural tanımazcılık en çok da ahlak alanında kendini gösteriyordu. Sofistlerin çıkış noktası olarak addettikleri görüş, ünlü Sofist Protogoras'ın savunduğu “İnsan her şeyin ölçüsüdür” görüşü idi. Bu sözde saklı olan temel ilke, bireyin öznel davranışları ile yeni bir dünya kurmaktır. Bu düşüncede ölçü göreceliktir ve insan toplum değerlerini görmezden gelerek hazları ve içgüdüleri ile yaşar. Toplumsal sorumluluğu önemsemeyip, kişisel menfaatleri çerçevesinde yaşayan insan toplumun manevetiyatını çökertmektedir. “Yaratılmak istenen düzensizlik ortamı bir bakıma, dönemin Yunan dünyasında evrenin düzenini sağlayan tanrılara isyandır. Bu isyanı yatıştırmak ve tanrıları ya da Tanrı'yı yerine oturtmak için çalışılmıştır” (Bıçak 2004, s 61). Sokrates ve Platon bu konu üzerinde çalışan filozoflardandır. Doğruların kişiden kişiye değişmesinin onay görmesinin yarattığı karışıklık birçok kuramın çıkış noktası addedilmektedir. Guthrie'ye göre ilk defa Antik Yunanda ortaya çıkan siyaset ve ahlak felsefesi bir kuşkuculuk ortamında doğmuştur. Sokrates ve sonrasında gelecek olan birçok filozof da yaşamlarını, bu kuşkuculuğun sebebi olan Sofistlerle savaşıma adayacaklardır (Guthrie 1999, s. 73). Toplumdaki ahlaki

değerlerin bozulmasını ve birçok kuramın yerle bir olmasına sebep sofistler gösterilmekteydi. Cevizci bu durumu şöyle açıklamaktadır (Cevizci 2015, ss. 115-116) :

Atomculuğun kurucusu addedilen Demokritos varlığı gerçeklik ve görünüş olarak ikiye ayırmış, gerçekliğin maddenin bölünemez, ezeli-ebedi parçaları olarak atomlardan meydana geldiğini söylemiş, dış dünyada sürekli bir değişme içinde bulunan varlık veya görünüşlerin atomların birleşmeleri ve ayrılmalarının sonucu olduğunu ileri sürmüştür.

Demokritos'un (MÖ 460-371) Parmenides'in (MÖ 5. yy) statik varlık anlayışıyla uyum içinde olma çabası olduğu kabul edilse de fiziksel alanda duyduğu kuşkuculuk o çağda tartışma konusu olmaya yetmiştir. Ona göre "Her şey bedenlerimizdeki atomların geçici düzeniyle, atomların duysal nesnede söz konusu olan aynı geçici birleşimlerine gösterdikleri tepkilerle ilgili bir sorundu" (Guthrie 1999, s. 73). Platon'un babası addedilen Parmenides için bir in filozofu söylemini kullanmak yerinde sayılabilir. O varlıkta değişimin olmadığını savunan bir filozoftur. Demokritos için; örneğin acı ve tatlı, soğuk ya da sıcak gerçek bir şeyi ifade etmiyordu. Bir kişiye acı gelen başka birine acı gelmeyebilirdi. Ya da aynı su birinin ellerini yakarken başka birine zarar vermeyebilirdi.

Aynı zamanlarda yaşayan Protogoras (MÖ 490-420) ise Tanrılarla ilgili olarak, onların var olup olmadıklarını, ne biçimde olduklarını bilme olanağının olmadığını çünkü bu konunun karanlık ve insan ömrünün bu konuyu çözümlmek için yeterince uzun olmadığını söylemiştir. Protogoras; "Şeylerin bir insana görünme biçiminin, bu insanın doğrusu, bir başka insana görünme biçiminin de bu başka insanın doğrusu olduğu anlamına gelen, ünlü "İnsan her şeyin ölçüsüdür" deyişinin sahibidir" (Guthrie 1999, s. 74). Protogoras' ın bu görüşü, insanlar arasındaki her durumu göreceli hale getiren bir yaklaşım olmuştur. Doğruların ya da gerçeğin kişiden kişiye değişebileceği savı, bu düşünce ile konusu insan olan her durum için geçerli sayılabilmektedir. Bir şey, başka bir şeyden daha iyidir ya da daha doğrudur görüşünü tümüyle yok sayan bu önerme ile Protogoras, doğruluk ve değerlere özgü her şeyi göreceli hale getirmiştir. Acı, sıcak, algı, Tanrı, gerçek gibi durumların kişiden kişiye değişebilir sayılması kendini değerler alanında da göstermiştir. Aynı zamanda Sofistlerin kural tanımazlığı tanrısal kökende de belirginleşmeye

başlamış, bu da ahlaksal ölçütleri ve insanlar arasında ki yazısız yasaları derinden etkilemiştir.

3.2 SOKRATES

Sofistlerle aynı çağda yaşayan Sokrates için yapılacak en önemli şeylerden biri “İnsan her şeyin ölçüsüdür” yaklaşımını değiştirmek olarak gösterilmektedir. Guthrie’ye göre, Sokrates’ten önceki dönemde ve onun kendi döneminde yaşayan doğa filozofları; evreni açıklar gibi görünmekten çok açıklamayı geçirir gibi davranıyorlardı. İnsanlar artık filozofların dünyasının onlara söyleyecekleri pek bir şey olmadığını düşünmeye başlamışlardı. Böyle bir dönemde Sokrates Cicero’nun söylemiyle felsefeyi göklerden indirip kentlere ve insanların evine soktu. Bu dönemin başlangıcını oluşturan şey, ilginin evrenden insana kayması, kozmoloji ve ontolojinin ilginç sorunlarından insan yaşamı ve davranışıyla ilgili daha acil konulara geçilmesi idi. Bu değişikliğin ilk gerçek filozofunun Sokrates olduğunu söylesek de, çağdaşı sofistlerin öğretisi de çok büyük oranda etik ve politik bir öğretiydi (Guthrie 2011, ss. 25-26). Bu dönemde insanlar, görünmeyen ile kurgulanan inanışların dışına çıkıp insana inmiş, onun gerçekten ne yapmayı istediği ya da ne yapmayı istemediğini düşünmeye başlamışlardır.

Sokrates’in, genel olarak Sofistlerin ele aldığı konuları izlediğini görmekteyiz (Odabaş 2018, s. 9). Sokrates de çağdaşları Sofistler gibi insan ve insana dair sorunlarla ilgileniyordu. Ama onlardan ayrıldığı nokta; çağdaşları Sofistlerin, ölçüler kişiye göre değişir düşüncesinin tehlikeli bir argüman olduğunun farkında olması idi. Sokrates için ‘İnsan her şeyin ölçüsüdür’ anlayışı, toplumsal düzeni tamamen ortadan kaldırmaktaydı. Sokrates de Sofistler gibi, toplumsal kuralları, gelenek ve görenekler üzerine düşünmeyi kendisine ilke yapmış bir filozof olsa da, onun için önemli olan şey, herkes için geçerliliği olan tek ve sağlam bir bilgiye varmaktı (Akarsu 1998, ss. 38-39). Sokrates Sofistlerin düşüncesi olan bilginin, değişmeyen ve kalıcı bir temeli olmayacağı düşüncesini reddetmiştir. “O davranışların bilgi üzerine dayanmasını, bu bilgi duyularının ya da öznel sanıların kararsız ve değişken izlenimlerden etkilenebilir olmalarını değil; tersine bunların tüm halklar ve tüm çağlar için aynı olan ilksiz sonsuz olmalarını istiyordu” (Copleston 2013, s. 23).

Sokrates'in bilginin ulaşılabilir olduğuna inancı tamdı. O bilgiye, bilgeliğe ve tek bir doğruya inanıp, kuramını bu çerçevede oluşturan bir filozof olmuştur. Sokrates için bilgelik, aynı zamanda insanı mutluluğa götürecek bir yoldu.

3.3 MUTLULUK

Sokrates için nihai hedef insanın mutluluğa ulaşmasıdır. Ona göre tüm insanlar mutlu olmak istemekte, hayat içinde mutlu olmak adına davranış belirlemektedir (Arslan 2006, s. 128). Fakat Sokrates için mutluluk için gidilmesi gereken yol bilginin peşinde olmaktır. Mutluluğu elde etmek isteyen birey, bilgelik için çalışmalıdır. Yani Sokrates için erdem, bilgi yani mutluluk; erdemsizlik ise bilgisizlik yani mutsuzluktur. İnsanın erdemli olmaya dolayısıyla da mutluluğa ulaşmasının ancak erdemli olmakla mümkün olabileceğini düşünmektedir. Akarsu'ya göre, Sokrates bütün insan çabalarının en yüksek ve son konusu, ereği olarak iyiyi göstermekteydi. Sokrates ve çevresinde iyi kavramı ahlakın temel kavramı olmuştu.

Sokrates'te olduğu gibi, onun öğrenci Platon'da da, insanın varacağı nokta mutluluk olmalıydı. Bütün Yunan ahlak öğretisinde olduğu gibi, en yüksek ahlaksal ödev sorusu, en yüksek iyi sorusu ile bu da mutluluk sorusu ile bir arada gitmekteydi. Platon için de mutluluk, iyiye sahip olmaktı (Akarsu 1998, s. 103). Nihai ulaşılacak şey olarak mutluluğu göstermek her iki filozofun da çıkış noktasıydı. Mutluluğa ulaşacak yol ise erdemli yaşayabilmektir. Erdemli yaşayan insan, bilge sayılabilecekti. Bilge insan da mutluluğa ulaşmış insandı. Çünkü Platon için insan ruhunun karşılaştığı şeyler ancak bilgelikle birlikte oldukları zaman mutluluk getirmekteydi (*Menon* 2013, 88c). Ahlak anlayışını kurgularken düşünce sistemini ve çıkış noktalarını anlamaya çalıştığımız Platon, insana iyi olana ulaşmak için yaşamasının sonunda bir takım vaatler veren bir filozof olmuştur. Platon'un ahlak anlayışında temel kavram mutluluk olmaktadır. Filozof ahlak anlayışını bu kavram üzerinde açıklamıştır. Platon'un vaad ettiği bu mutluluk hedefine ulaşabilmesi için göstereceği yol ise; erdemli bir hayat sürmek suretiyle yaşamak olacaktır (Cevizci 2014, s. 149). Platon her şeyden önce erdem ve iyi kavramlarını tanımlamakla ve insanlara mutlu olmanın yolunu öğretmek için uğraşmıştır. Onun için aynı zamanda en yüksek iyi mutluluktur. Platon için insanı iyi yapan şey de erdemdir (*Menon* 2013, 87e). Bu bakımdan hocası Sokrates'in felsefesini sürdüren bir filozof olmuştur.

Bilgelik ne olduğu, ona nasıl sahip olunduğu tartışmalar Platon açısından insanın yaratılışında vardı ve aklında saklıydı. (*Menon* 2018, 98e). Platon için erdeme sahip olan herkes bunu Tanrıdan almıştı (*Menon* 2013, 100b). Platon, erdemin insanın içinde var olan bir potansiyel olduğuna karar vermiştir. Onun için erdem doğuştan olan Tanrısal bir şeydir.

Sokrates ve Platon'un, Sofistlerin düşüncesinde olduğu gibi insanın nihai amacının mutluluk olmasını savunsa da onlardan ayrıldığı nokta; Sofistlerin her bireyin kendi kişisel gerçekliğine uygun davranarak mutluluğa ulaşmalarına inanmalarıdır. Sokrates gibi Platon da bu görüşü reddetmektedir. Bu düşüncenin onların ahlak anlayışlarında yer alması mümkün değildir çünkü onlar toplumun bir bütün olarak değerlerini düşünen filozoflardır. Sokrates de Sofistler gibi, toplumda var olan, din-gelenek otoritesine sonsuz bağlılığı kabul etmiyor, doğru bilgiye erişmek için mevcut bilgilerimize şüphe ile yaklaşmayı öğütüyordu. Sofistlerden ayrıldığı nokta, onlar gibi doğruların kişiden kişiye değişiklik gösterebileceği fikrine inanmaması; sadece aklın gücüne ve herkes için geçerli doğruların olabileceğini savunması olarak sayılmaktadır. Sokrates'in, bireylerin üzerinde bir normun olduğuna inancının tam olduğu bilinmektedir. Onun kendisini insan ve onun mutluluğuna ulaşması adına ahlak alanını gözden kaçırmamasının asıl sebebi; sosyal düzenin ortadan kalkmasına engel olmaya çalışan bir filozof olmasıdır. Sokrates, tüm kanun ve kuralları reddeden nihilistçi bir yaklaşımın zararlarının bilincinde ve tüm bu düşüncelerden uzak, eleştiri ve sorgulamalarının ardında ki değişmez gerçeğe ulaşmaya çalışıyordu. Sofistler gerçek bilgiye asla ulaşamayacağını savunurken, Sokrates de "Tek bildiğim, bir şey bilmediğimdir" diyor ve etrafında ki herkese hiçbir şey bilmediklerini ispatlamaya çalışıyordu. Ama gerçeğe ulaşma konusundaki umudu ya da gerçeğe olan inancı sonsuzdu. Onun için erdem bilgiye (hakikate) ulaşmaktı (Akarsu 1998, s. 38). Sokrates için nihai erek mutluluktu. Mutluluğa ulaşmak için, en yüce iyinin bilgisine ulaşılmalıydı. Buna ulaşabilen insan en kıymetli olarak gösterilirdi. En önemli en üstün değer erdem, diğer bir deyişle bilgelik idi. Buradan da anlaşılacağı üzere Sokrates'in ahlak anlayışının temelinde bilgelik vardı. Ona göre bilginin olduğu yerde mutluluk, olmadığı yerde de mutsuzluk vardı. Ama Platon için, Sokratesci ahlak görüşü birçok noktada tamamlanması gereken bir anlayıştı. Çünkü Platon için, Sokrates'in etik anlayışının temelini oluşturan erdemin bilgi olduğu tezi yeterince

temellendirilmemişti. Ve bunun yanında, değerlerin nesnel ve mutlak olduğu düşüncesinin de değerlendirilmesi ahlak metafiziği çerçevesinde yapılamamıştı. Ahlak görüşünü şekillendirdiği bilgi felsefesini temellendirilmeliydi.

Platon'da bilgi ve ahlak ilişkisi: Platon'un bilgiye ulaşılabilirlik, gerçeğin bilenebilirliği ile ilgili yani epistemoloji ile ilgili sağlam ve ayakları yere basan bir görüşü vardır. Epistemoloji ile ilgili temellendirdiği düşüncesi ontolojisinden ve ahlak felsefesinden ayrı gösterilemeyecek şekilde bütün olarak temellendirilmiştir (Compleston 2013, s. 21) Platon, erdemin ve dolayısıyla bilgeliğin tanımını yaparken düşüncesini insanın oluşumunda yani yaratılışında tasarlamıştır. Platon, erdemin öğrenilip öğrenilemez bir şey olması konusunda ve bir nevi "idealara" ulaşıp ulaşılamayacağı konusunda fikirler duyurmuştur. *Menon* diyalogunda erdemin öğretmenleri olamayacağını (burada Sofistlerin işlevini durdurabilmeyi ya da onları değersiz gördüğünü savunmuş olabilir), öğretmeni olmayan şeyin bilgi olmadığını, bilgi olmayan bir şeyin de öğrenilebilir bir şey olamayacağını belirtmiştir (*Menon* 2013, 98e-99a). Platon için "Erdem doğuştan olan Tanrısal bir şeydir" (*Menon* 2013, 99e). O her insanda vardır ve kişi ona ulaşmak için akı ile hareket edip ruhun bölümleri arasında ahenk kurarak bir düzen çerçevesinde yaşamalıdır. Platon, insan ruhunun akıl bölümünün ölümsüzlüğüne yani Tanrısallığına inanmış bir filozoftur. İnsan ruhunun bölümlerinde bahsettiğimiz ruhun hafıza özelliği sayesinde, insanın daha önce sahip olduğu bilgileri zamanla hatırladığını düşünmektedir. Bunun sebebi olarak gördüğü ruh göçü görüşü ile kişi geçmiş hayatında veya onun değişimiyle hayatta olmadığı zamanlarda Tanrı tarafından ona bahsedilen bazı şeyleri hatırlamaktadır. "Onun sadece kendisinde olan bilgiyi hatırlaması söz konusudur" (*Menon* 2013, 85d). Erdemler ve bilgelik de bunlardan biridir (*Menon* 2013, 100b). Kişi, hayata gelmeden önce sahip olduğu bu özellikleri, doğru yaşayarak hatırlayacaktır. Platon sistemini kurmaya en baştan, insanın varoluşundan, yaratılışından başlar ve insanın bazı erdemlerle doğduğunu savunur. Platon bilgi kuramını ise bilginin ne olduğu ya da ne olmadığı sorularını düşünerek kurgulamış, bulduğu cevaplarla ahlak sistemini temellendirmiştir. Bilgiyi algı olarak gören yaklaşıma yani genel geçer kurallara inanan Sofistlere karşı çıkmıştır. O bilginin kaynağının ruh ya da ruhun tanrısal ve en yüksek seviyesi olan akıl bölümünde olduğuna dair bir epistemoloji oluşturarak bu kuramını temellendirmiştir. Platon

toplum ve ahlaka dair görüşlerini bilgi anlayışı çerçevesinde temellendirdiği için kendisinin bu görüşüne, ahlak ile ilgili olan bölümü kadariyla girmek, insan anlayışı ile ilgili değerlendirmelere yardımcı olacaktır.

Theaetetos diyalogunda Platon, Sofistlerin bilgi ile ilgili yanlış gördüğü düşüncelerini yıkmak istemiştir. Diyalogta ilk olarak ele aldığı ve eleştirdiği yaklaşım “Bilgi Algıdır” düşüncesi olmuştur. Bu düşünceye istinaden; her hangi bir şey bir kişiye doğru geliyorsa, o şey gerçek olandır, doğrudur. Ya da bir kişi, gördüğü herhangi bir şeyi nasıl algılıyorsa, o doğru olarak kabul edilebilir. Algı ile bahsedilmeye çalışılan şey, duyu organı yani görüngüdür. Görünen şey, değişik insanlarda değişik şekilde algılanabilmektedir. Platon’un burada Sokrates’i konuşturarak kabul ettiği bir şey vardır; evet her görüntü her insanda farklı şekilde algılanabilir. Bunun sebebi Herakleitoscu varlık kuramıdır (Arslan 2014, s. 303). Herakleitos öğretisinde ki “Hiçbir şey var değildir, her şey bir akış durumunda yani oluş durumundadır” ve aynı nehre iki kere girilmez argümanlarıdır (Cornford 2010, s. 64). Herakleitos değişim ilk keşfeden filozoftur (Popper 2017, s. 41). Fakat Sokrates’in bu noktada detay vererek üzerinde önemle durduğu konu duyusal algının bilgi olamayacağı görüşüdür (Cornford 2010, s. 190). Çünkü diyalogta, Protogoras’ın savunduğu şekilde bilgi algı ise hiç kimse diğerinden daha bilge sayılamayacaktır (*Theaetetos* 2014, 179). Bu argümanın bizim konumuzu ilgilendiren yanı, yani insanla bağlantısı “İnsan her şeyin ölçüsüdür” düşüncesidir. “Bilgi algıdır” yaklaşımını doğru olarak kabul ettiğimiz takdirde, sofistlerin savı olan insanı her şeyin ölçüsü olarak kabul edip, her bir kişiye göre doğrunun, o kişinin algılarına göre değişebileceği düşüncesini savunmuş oluruz. Bu görüşe göre birinin doğru olarak gördüğü şey bir başkası için yanlış sayılabilmektedir. Platon bu argümanı bu şekilde eleştirerek, bilginin kişiden kişiye değişiklik göstermesinin yaratacağı ahlaksal sorunları çözmeyi hedeflemiştir. Çünkü bilgi algıysa doğru veya yanlış yoktur. Platon bilgiyi ve bilimi duyulara indirmeyi tehlikeli bulur. Çünkü duyular bize kesin bilgi verse de gerçek anlamda var olan bir şey olup olmadığıyla ilgili kesinlik vermezler. Görünenler sürekli değişebilir ve duyularımız bizi yanıltabilir. Platon için bilginin konusu devamlı ve kalıcı olan bir şey olmalıdır (Arslan 2014, s. 304). Onun göre bilginin olabilmesi için hem var olması hem de değişmemesi gerekmektedir. Dış dünyada olan şeyler yani duyu organlarımızla algılanan şeyler değişim

içerisindedir. Dolayısıyla onların bilgisi olamaz. Fakat değişmeyen var olan şeyler de vardır ve bunlar düşünülür alandadır. Platon bunlara idealar demektedir. Ve onun için sadece ideaların bilgisi olabilir. İdeaları anlamak için de duyularımız yeterli değildir (Arslan 2014, s. 243). Bu alanı anlamak için kişinin ruhunun Tanrısal olarak nitelediği ölümsüz saydığı akıl bölümünü etkinleştirmesi gerekmektedir.

Platon bu kuramını ahlak felsefesini temellendirirken de kullanmış, insanı bu kuram çerçevesinde şekillendirmiştir Bilgi ile ilgili yanlış gördüğü tanımı değiştirmiştir. Platon için bilgi, değişmeyen, sabit olan, ezeli ve ebedi olan olandır. Burada bizim konumuz olan insan anlayışı ile bağlantı kurulması gereken nokta; sofistlerin insan her şeyin ölçüsüdür görüşü ile bilginin göreceli olduğuna duyulan inanç ve bunun yarattığı kaos ve ahlaki çöküşün karşısına Platon bambaşka bir kuram oluşturmıştır. Onun kuramı; Parmenides'in görünenlerin gerçekliğini inkar etmesi ve değişimi tamamen reddetmesi görüşünden etkilenip, Herakleitos'un görünenlerin sürekli değişim halinde olması ama bunun ardında değişmeyen bir gerçeğin yani maddi olanın varlığının kabulü görüşünü benimseyip oluşmuştur. Platon, bu düşüncelerle, görünenlerin kişiden kişiye değiştiğinin kabul edilebilir bir şey olduğunu belirtmiş ama bunların ardında tek bir doğrunun olduğu buna da insanın iyi olana ulaşmak için doğru yaşayarak ulaşabileceğini duyurarak ahlaki yozlaşmanın önlenebileceğini vurgulamıştır.

Daha önce üzerinde durduğumuz gibi Platon, yaşadığı dönemde insanın her şeyin ölçüsü olduğunu savunan sofistlerle ve onların bilgi kavramları ile mücadele etmek zorundaydı. Çünkü ahlak felsefesinin merkezine koyduğu erdem eğer bilgi sayılırsa bu Platon için ahlaki değerlerin reddi sayılacaktı. Çünkü o sırada, bilginin öğretilabilir bir şey olduğunu savunan Sofistlerin bunu para karşılığında yapıyor olmaları ve bunu yaparken de bilginin öznel ve göreceli olduğunu savunmaları toplumda yozlaşmaya sebep olacaktı. Bu sebeple Platon'un ahlak felsefesinde erdem, erdemli olmak insanın içinde potansiyel olarak var olan; insanın ona ulaşmak için aklını kullanarak iradesini kontrol etmesi gerektiği bir durumdu. Erdemli olan insan aynı zamanda bilge insandı. Bilge insan mutluluğa ulaşmış insandı. Yani erdem insanın nihai erek olan mutluluğa ulaşması için temel bir disiplindi.

3.4 ERDEMLER

Platon bu şekilde temellendirdiği ahlak anlayışını, insanın erdeme ulaşabilmesi için izleyeceği yolu tarif ederek derinleştirir. Filozof üç parçalı ruh anlayışını ortaya koyduktan sonra, bu parçaların birbirleriyle kurduğu doğru ilişkilerle, erdem anlayışının ayrıntılarını betimlemeye geçer.

Filozof *Phaidon* diyalogunda; insandaki dört erdemi, bilgelik, cesaret, ölçülülük ve adalet olarak duyurmaktadır. Bu erdemler ruhta bulunmaktadır. Ruhta bulunan bu erdemler de insanın davranışlarını belirlemektedir. Onun için gerçek erdeme ulaşmak, arzuların uzağında kalarak bilgeliği; ölçülülüğü, cesaret ve adalet aracılığıyla aramaktır (*Phaidon* 2017, 69b). Platon erdemi, iyi şeyleri elde etme isteği olarak nitelendirmektedir. İyi şeyleri elde etmek isteyen insan kötülükten uzak olacak, kötülükten de uzak olan mutsuzluktan kurtulacaktır (*Menon* 2013, 78b). Platon için bu yol erdemden geçer ve erdeme ulaşabilmek için ruhun parçalarının doğal durumunda kalmaları, her bölümün kendi görevini gerçekleştirmesi esastır.

Platon için kişinin erdeme ulaşmasının yolu onun akıl ile hareket etmesinden geçmektedir. İnsanın erdemlere ulaşması için “Sadece kendisinde olan bilgiyi yeniden bulması yani hatırlaması söz konusudur” (*Menon* 2013, 85d). Platon için kişi erdemleri, ona birisinin öğretmesi ile değil, kendisine sorulacak sorular ile hatırlamasıyla elde edecektir.

Cevizci’ ye göre Platon’ un erdem anlayışında belirlenmiş işlevsel düşünce belirli bir düzen içinde etkinleşmektedir. Bu anlayışa göre, insanda ruha ait her parçanın kendine özgü görevi vardır. Aklın görevi bilmek, yürekli parçamızın görevi insan olarak gerçekten gurur duyabileceğimiz etkinlikler için bizi yönlendirmek, tutkular bölümümüzün görevi ise fiziki tatminlerde aşırıya kaçmadan ölçülü olmaktır. İnsanın erdemli olabilmesi için en belirleyici unsur ise; bütünsel ruhun gerçek çıkarlarını gözeterek ruhun birliğini sağlamaktır (Cevizci 2012, s. 320). Platon insanın erdeme ulaşması için ruhunun bütünlüğünü sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Kişi bu bütünlüğü, ruhunun bölümlerinin her birinin kendi görevlerini yapması ile gerçekleştireceğini duyurmaktadır. Kişinin ruhunda ki her bölümünün kendi vazifesini yapması sonucunda insan erdemlere ulaşacaktır

Cesaret: Cesaret erdemi Platon için ruhun iki bölümünü ilgilendiren bir erdemdir. Kişi bu erdeme ruhun bölümlerinin dayanışma halinde olması ile ulaşmaktadır. O, Devlet diyalogunda bu erdemi, kişinin korkulacak ya da korkulmayacak şeyler üstüne kanunlara uygun olarak beslediğimiz inancın sarsılmazlığıdır şeklinde ifade etmektedir (Devlet 2016, 430b). O bu erdemin eğitim yoluyla kavranıp öğrenilen bu özelliğin her zaman her yerde korunması gerektiğini belirtmiştir (Devlet 2016, 429c). İnsan, korkulacak şeyi aklı ile anlamlandırıp kendini bu şekilde yönlendirirse cesur sayılabilecektir.

Platon için cesaret, haz ve acı karşısında insanı korur. Bu özellik ya da erdem, insanın hem kendini korumaya aldığı bir davranıştır, hem de çevreye karşı korunduğu bir davranış biçimidir. Bu korunmayla kişi yürekli parçasının aklı ile ittifak yapmasını sağlar.

Platon için cesaret, insan ruhunda ortadaki parça olan öfkeli yanının erdemidir (Odabaş 2018, s. 96). Kişi herhangi bir şeye olumlu ya da olumsuz bir biçimde öfke duyduğu vakit bu duygusunu aklı ile yönlendirip bunu kendisi için olumlu bir güce çevirmelidir. Olaylar karşısında oluşan bu kuvvetli duygu akıl ile yönlendirilip, insanı kendisi için iyi olana yönlendirecek itici yani motive edici bir güç olmalıdır.

Ölçülülük: Ölçülülük erdemi de, cesaret erdemi gibi ruhun iki parçasını ilgilendiren bir erdemdir. Platon için, insanın ruhunun bölümlerinden hangisinin onu yönetip yönetmeyeceğine karar verme özelliğini kullanması o insanın ölçülülük erdemine sahip olduğunun göstergesidir. Kişi ölçülü olma erdemi sayesinde, ruhunda ki bölümlerden aklının onu yönetmesini, kendisinin aklına itaat etmesini seçer. Platon için ölçülülük, kendini tutma ve kendine hakim olmaktır (Devlet, 2016 431a). Platon bunu Devlet diyalogunda şu şekilde duyurur: “İnsanı ölçülü yapan bu iki yanın anlaşıp uzmanlaşmasıdır” (Devlet 2016, 442d). Ölçülü kişi, aklıyla ruhun tutkular bölümünü dizginleyerek onun paraya, mala mülke olan aşırı isteğini engeller ve bu tutkuları ne ölçüde gerçekleştirmesi gerektiğini belirler. Platon için ölçülülük, insan ruhundaki en alt parça olan isteklerin yani iştihanın erdemidir (Odabaş 2018, s. 96). Çünkü o ölçülülüğü isteklerimize, tutkularımıza vurduğumuz bir çeşit dizgin olarak nitelendirmektedir. Kendini, tutma kendine hakim olma deyiimiyle örneklediği ölçülülük sayesinde insanın sadece kendi kendisinin kölesi olduğunu ve bu sayede

de, aslında kendisinin efendisi olduğunu bildirmektedir (*Devlet* 2016, 430e-431a). Sadece kendisinin efendisi ve kölesi olan insan, başka kimsenin boyunduruğu altına girmeyecek bir özgürlüğe de sahip oluyor gibi görünmektedir

Adalet: Platon için adalet, insanın dış eylemlerinde değil içinde ki yapısında yani ruhunda aranmaktadır. Adil insan, ruhundaki her bir parçanın kendi işini görmesini sağlayabilen insandır. Bu insan kendi sınırlarını belirleyebilen bir kişidir. İnsanın ruhunda bulunan üç bölüm kendi içinde bir düzen kurar; akıl kendi kendini yönetir, tutkular ve öfkeli bölüm de aklın idaresine girerse insan adalet erdemine sahip olmuş olur. Bu şekilde, üç bölümden oluşan ruh, bir tek bölüm yani bütün olur (*Devlet* 2016, 443d-e). Bir bütün olarak akıllı ile hareket edebilen kişi tüm erdemlere sahip olmuş, iyi olan için yaşayabilen ve mutluluğa ulaşmış kişi olarak addedilmektedir. Platon için en temel erdem adalet erdemi olduğu söylenebilir. Kişinin ruhundaki her bir parçanın kendi yerinde kalıp kendi görevini üstlenmesi Platon için adil olmaktır. Platon bunu doğruluk olarak da tanımlamaktadır (*Devlet* 2016, 435b). Onun için, ruhu meydana getiren parçaların her birinin layıkıyla görevini gerçekleştirip insanın erdemli olmasının altında yatan gerçekliğin adı psikolojik uyumdur. Bu uyumu gerçekleştirip koruyan ise adaletin kendisi olduğunu bildirir.

Bilindiği gibi, insanın erdemlerinden biri olan adalet; insanın kendi yerini koruması olarak addedilir. İnsanın kendi bölümleri arasındaki ahengi yakalayabilmesi gibi, aynı şekilde toplum halinde yaşarken de sınıflanan insanların kendi sınıflarının içinde kalması beklenecek, buna da toplumun adaleti denilecektir. Bu konuya toplum bölümünde yer vereceğiz.

Bilgelik: Platon için bilgelik ve bilgece kararlar verebilmek; bilgi ile dolu olan insanın işidir. O insanların, bilgisizlikleriyle değil, bilgileriyle doğru kararlar verebileceklerini belirtmektedir (*Devlet* 2016, 428b). Platon, erdem için gerekli tüm bütünlüğü sağlayabilen insanın aynı zamanda bilge insan olduğunu duyurur. Onun için kişi aklını, ruhun bütünsel iyiliğini gözeterek şekilde kullanır, diğer parçalarına hakim olursa ve onları bütünlüklü insan hedefini şart koşacak şekilde yönetirse insanın bilge olduğunu düşünmektedir (Cevizci 2014, s. 320). Arzulardan bağımsız, doğru kararlar vererek ahlakın temellerini oluşturan insan, bu bilgelik sayesinde mutlu olacaktır.

Platon' un ruh kuramına göre insan her şeyden önce, sahip olduğu işlevlerini bir denge içinde gerçekleştirmelidir. Dolayısıyla insan, ruhunun parçaları arasında ahenkli bir bütün oluşturmakla mükelleftir. Ona göre, insanın ahlaki açıdan en yüksek hedefi mutlu olmaktır ve bu mutluluğa ulaşması için insanın bütünün bu şekilde bir etkinlik gerçekleştirmesi esastır. Platon hocası Sokrates ile birlikte çağdaşları Sofistlerin savunduğu doğruların kişiden kişiye değişmesi görüşünü reddedip tek bir doğruya ulaşma gayretinde olmuşlardır. Onlar için doğrunun tek ve gözle görünen ve değişen her şeyin ardındaki tek ve değişmeyen hakikat ile ahlaki temeller yerine oturacaktır. İnsan kendi istekleri ve öznel yargıları ile değil toplumun tamamı tarafından kabul görebilecek nesnel yargılara göre hareket ettiği takdirde hem kendi mutluluğuna giden yolu bulacak hem düzenli toplumu oluşturacak hem de mutlu bir toplum meydana getirecekti.

Fakat bu durumda bırakılan insana; toplumun belirli bir düzende kalabilmesi için, olmazsa olmaz olarak gösterilen dişli çark diyerek, insanın sıkıştığına dair yorumlar yapılmaktadır. Popper çark olarak görülen insan sebebiyle Platon'un ahlak görüşüne; "İnsanı bütüne nasıl uydurabiliriz" in incelenmesinden başka bir şey olmadığının göstergesidir diyerek filozofu eleştirir (Popper 2017, s. 125) Popper'in değerlendirmesi yerinde gibi görünse de, bütünün düzeni açısından Platon'un insana verdiği rol ve üstünlük yadsınmaması gereken bir bölümdür. Platon'un söylediklerinin insan tarafından gerçekleştirilmediğini düşündüğümüzde, insanın tutkular bölümünün etkisine çok çabuk gireceği kaçınılmazdır. Kendisini tutkularına emanet eden insan toplumda ki düzenli işleyişi bozacak, toplumda istenmeyen davranışlar sergileyecek ve bir anarşiye sebep olacaktır. Bu insan zamanla toplum tarafından dışlanacak, kendisi ve hayatta kalabilmesi için hayatın içinde yapması gereken hiçbir etkinliği gerçekleştirememeye başlayacaktır. Bu şekilde dışlanan ve toplum içinde oluşmuş çeşitli gruplara alınmayan insan mutsuz olacaktır.

Toplumda ki azınlığın bu şekilde davranması yerine tüm insanların tutkularının peşinde olduğu durumu düşündüğümüzde ise; yeryüzünde, insanların oluşturduğu bir toplumu ve devlet düzeninin gerçekleştirebildiğini düşünmenin oldukça güç olduğunu görebilmekteyiz. İnsanların birbirlerine ihtiyaç duymaları ile başlayan toplumsallaşma süreci; her bir insanın tutku, istek, arzu ve hırsları sebebi ile birçok

çalkantılı süreçten geçmiştir. Bu çalkantılı süreçlerin dindirilmesi ve tüm insanların bir bütün halinde düzenli ve mutlu yaşayabilmesi, üretimin sağlanması ve devlet olarak iyiye doğru ilerlemesinin tek yolu insanı bir düzene ve kurala koymaktan geçmektedir. Platon'un bunun sebebi olarak gördüğü ve hak vermenin kaçınılmaz olduğu insanın içindeki doyumsuz yöndür. Bu yönün, akıl ile idare edilmesi, insanın hem toplum için hem de kendisi için bir düzen dahilinde yaşayabilmesi için olabilecek tek çıkış yoludur.

İnsanın kendi istekleri ile yaşayabilmesi ve kişinin özgürlüğünün kendi hayat görüşü ve ihtiyaçları çerçevesinde görülmesi kulağa hoş gelen cümlelerdir. Fakat bu durumun yaşanması halinde suçlu suçsuz, iyi kötü gibi ayrımların olmayacağı ve bu durumun anarşiye, kaosa yol açmayacağı ütöpik bir görüş olur.

İnsan yaradılışı gereği, aklı ile duygularını bastırıp, bütündeki iyiliği için çalışması ve yaşaması gereken bir organizmadır. Platon'un ahlak anlayışına, onun insanı sadece toplumun düzeni için düşünülmüş bir çark olarak gördüğüne dair eleştiriler olmaktadır. Popper, Platon'un ahlak felsefesinin, sadece toplumla ilintili olduğunu ve filozofun ahlak kuramının insanın istek ve asıl ihtiyaçlarından çok farklı olduğunu düşünür.

4. BÖLÜM: TOPLUM

Platon, siyasi hayatın içinde olmasa da hayatı boyunca siyasetle ilgilenen bir filozof olmuştur. Platon ile birlikte anılan bilgi ve ahlak felsefesinin dışında, kendisini bir siyaset filozofu olarak da anmak yanlış değildir. Platon insanın toplumsal hayatın içerisinde ne şekilde davranması gerektiği üzerinde çalışmış ve bunu ahlak felsefesinin temeli olarak belirlemiştir. İnsanın ahlaklı ve dolayısıyla mutlu olması ona göre doğru insan olmaktan geçmektedir (*Devlet* 2016, 427d). Doğruluğun ne olduğunu anlamaya çalışan Platon, bunun önce toplumda aranması gerektiğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 369). Çünkü ona göre doğruluk varsa, bir tek insanda olduğu kadar bütün bir insan topluluğunda da vardır. Bunu önce devlette arayan Platon sonra insana geçecek doğruluğu bireyde arayacaktır (*Devlet* 2016, 368e-369a). Doğruluk ilk olarak devlette yani büyük olanda aramak ve bulmak onu insanda aramaktan daha kolaydır. Filozof, devlet ve insan arasındaki uyumsuzlukları karşılaştırarak doğrulukla ilgili sağlam bir temele ulaşılabileceğini düşünmektedir (*Devlet* 2016, 435a). Filozofun burada ki yöntemi karşılaştırmadır.

Platon'u felsefe yapmaya iten ana sebebin, yaşadığı çağda Peloponnesos Savaşları'nın (MÖ 431-404) insan ilişkileri üzerindeki etkisi ile yaşanan karışıklıklar, Sofistler tarafından insanın öznel yargılarının savunulmaya başlanması, hocası Sokrates'in öldürülmesi gösterilmektedir. 5. Yüzyılın ikinci yarısında Atina'nın geleneksel evren tasavvurunun temelleri kökten sarsılmıştır. Bu sarsıntının iki temel sebebi vardı. İlki siyasal sorunlar diğeri ise felsefe akımlarının geleneksel değerlerin etkisini yok etmesidir. O dönemde Atina'da din ve devlet birbiriyle özdeşleşmiş iki kurumdur. Devlet'in temel kuramlarının Tanrı'dan geldiğine inanılır, devletin dini bir temeli vardır. Siyasal sorunların yıprattığı toplumun dininin sorgulanması, toplum düzeninin güvenilirliğini ortadan kaldırmıştır. Toplumun düzenini tekrar sağlamak için sadece siyasal yapının iyileştirilmesi yeterli değildi. "Guthrie'nin de dediği gibi Polis'in yasalarını ve kurumlarını akılsal olarak savunmak, onlara evrenin yönetimine ilişkin Tanrısal anlayıştan ayrılmayan, mutlak bir gerçeklik kazandırmayı gerektirmektedir" (Bıçak 2004, ss 137-138). Platon, toplumda genel olarak gözle görülen çözülmenin sebebinin sadece siyasal olmadığını, aynı zamanda fikren ve ahlaki alandaki karışıklık olduğunu savunmuştur

(Arslan 2014, s. 210). Bu durumun çözümünün, devlette ideal bir sistem oluşturmak olduğunun altını çizmiş, bu alanda günümüzde hala bizlere ışık tutan eserler bırakmıştır. Platon aktif olarak siyasette yer alamasa da, siyasete eğitimci olarak katkıda bulunmuş, bunun için Akademi'yi kurmuş geleceğin filozof krallarını yetiştirmeyi hedeflemiştir. Ahlak felsefesinde gördüğümüz gibi, insanın nihai hedefinin mutluluk olduğunu düşünmüştür. Mutluluğa ulaşabilmek için gerekli yolun, çağdaşları sofistlerin dünya görüşleri haz ve fayda kavramlarının yerine iyiye ulaşmaya çalışmak olduğunu savunmuştur. İyi olana yani doğruya ulaşmak ise ve ruhun sahip olduğu erdemler ile bir düzen dahilinde yaşayan ruh sayesinde olacaktır. Bu ruh da mutluluğa erişecektir.

Platon'un ahlak görüşü, aynı zamanda onun ideal toplum anlayışının ve devlet felsefesinin temel prensiplerini oluşturmaktadır. Platon, insanın ulaşması gereken bu mutluluğu site içerisinde elde edebileceğine inanmaktadır. İnsanın iyi bir hayat yaşamasının, insan için mümkün olan en büyük mutluluğa erişmenin ancak ve ancak toplumun içinde meydana gelebileceğini düşünmektedir. Bireyin ahlaklılığının salt insanda değil, insanın yaşadığı toplumda aranması gerektiğini bildirmektedir. Bu yüzden onun için ahlak ya da etik ve siyaset iç içedir.

4.1 TOPLUMLAŞMA SÜRECİ

Platon'un, insanla ilgili irdelemeleri toplumun doğuşundan çok öncelere dayanmaktadır. O, toplum öncesinde yaşayan insanların reislik dediği yönetim biçimiyle kendi kendilerini yönettiklerini belirtmektedir. Bu yönetim şekli Platon için ilk yönetim şeklidir. Devlet ya da toplum düzeni olmayan sadece o dönemde yaşayan insanların belirli kurallar çerçevesinde ki hayat düzeni diyebileceğimiz bu sistem, kişiye anadan ya da babadan geçen, en yaşlı kişinin yönetici olduğu; atadan kalma kurallarla yönetilmesi sebebiyle herkesin adil olduğu bir topluluktur. O, bu topluluğun yönetim biçimini krallık olarak da niteler (*Yasalar* 2012, 680e). Bu insanlar iyidir ve bu yüzden toplum düzenine ya da yasalarla toplum düzenini koruma altına almaya ihtiyaç duymamaktadır çünkü Platon'a göre bu insanlar babadan kalma törelere uyum sağlayarak yaşamaktadır (*Yasalar* 2012, 680a). Platon

için bu bahsedilen toplum henüz bozulmamış, kendi tabiriyle gürbüz toplumdur (Devlet 2016, 373a). İnsan henüz diğer insanlarla arasındaki ilişkilerini yasalarla düzenlenmesine ihtiyaç duymadığı, kendi aralarında iyi ilişkiler kurabildiği iyi halinde sayılmaktadır. İnsanların istekleri için başkalarına başvurmasının, her bir isteğin farklı insanla karşılanması sonucunda da insanların yavaş yavaş bir araya toplandığını duyurmaktadır. Platon bu yardımlaşmayı toplum düzeni olarak nitelemektedir. Düzenli topluma geçişi Platon (Devlet 2012, 369bc) şu şekilde duyurmaktadır:

Toplumu yapan, insanın tek başına kendine yetememesi başkalarını gerekmesidir. Bir insan bir eksiği için bir başkasına başvurur, başkası bir başkasına. Böylece birçok eksikler birçok insanların bir araya toplanmasına yol açar. Hepsi yardımlaşarak bir ortaklık içinde yaşarlar. İşte bu türlü yaşamaya toplum düzeni deriz.

Platon için toplum, insanın kendi isteklerini gerçekleştiremeyip başka bir insana ihtiyaç duyması sebebiyle oluşmuştur. Buradan, Platon'un insanının Platon tarafından her zaman toplum içinde düşünüldüğü kurgulandığı sonucunu çıkarabiliriz. Platon için insan toplumun içindeyken insandır.

Platon'un toplumunda, insanların gereksinmelerini giderebilmek için toplu halde yaşamaya geçtiğini ve artan ihtiyaçların giderilmesi için insanların birbirleriyle yardımlaşmaya başladığını biliyoruz. Platon, insanın barınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçlarının en önemli gereksinimleri olduğunu belirtir. Zamanla artan ihtiyaç sebebi ile insanların yaradılışına ve yeteneklerine göre ayrılarak kendi konularında uzmanlaştığını bildirmektedir (Devlet 2016, 369d-370c). Platon toplumda ki meslek gruplarının birbirine karışmaması ve insanların uzmanlık alanları ile ilgili konudaki tutumunun aynısını, ruhun bölümleri arasında da vermekte idi. Ruhun bölümlerinden her biri sadece kendi görevini yapmakla yükümlüydü. Platon için, insanın içindeki ahenk bu şekilde sağlandığı için toplumun ahengi de aynı şekilde sağlanmalıydı.

4.2 TOPLUMSAL YAPI

Platon kentlerin oluşmasıyla siyasal düzenin de oluştuğunu, insanların işte bu dönemde belirli bir devlet düzeni içinde yaşamaya başladıklarını duyurmaktadır. Ona göre, insan bugün ki durumunun, daha detaylı bir deyişle şu anda ki her türlü kötülük ya da her türlü erdemin sebebinin, kentlerin siyasal düzeninin, sanatların ya da

yasaların o gün ki koşullar sebebiyle ortaya çıktığını savunmaktadır (Yasalar 2012, 678 ab). Platon'un o gün ki koşullardan kastı, o günün insanının davranışları ve bunun yarattığı sonuçlardır.

Platon *Yasalar* Kitabında, toplumsal hayata geçişin bazı felaketlerle başladığını ileri sürer. Çeşitli tufanlar, salgın hastalıklar ve felaketlerle o zamanlarda varlık gösteren şehirlerin yıkıldığını ve hatta insan soyundan çok az kişinin kaldığını duyurur. Bu felaketlerden tufanı örnek alarak devam eder: Deniz kıyısında kurulmuş kentlerin bu felaketten hemen sonra yıkılmış olduğunu, hayatta kalan insanların sadece dağlarda yaşayan çobanlar olabileceğini bildirir. Bu insanlar uygarlaşmadığı için, diğer kentlerden ve onların kötülüklerinden habersizdirler. Doğal halde yaşayan bu insanların, sayıca az olmaları sebebiyle, birbirlerini sevdiklerini, hoş tuttuklarını, birbirleri arasında yiyecek ya da başka bir şey ile ilgili bir kavga yaşanmadığını bildirmektedir. Bu ortamda yoksulluk ve zenginlik gibi iki farklı sınıf olmadığı için en soylu karakterlerin de bu toplulukta olduğunu duyurmaktadır. Platon, insanların birbirlerini kıyaslayabilecekleri bir ortamın olmaması sebebiyle; insanın iyi biri olarak varlık gösterebildiğini ifade etmektedir (Yasalar 2012, 679c) Platon, öncelikle insanın toplum halinde yaşamaya geçmeden önceki halini sorgulamaktadır. İnsanın bu halini iyi olarak değerlendirmektedir. Platon *Yasalar* eserinde (2012, 679d e) bu fikrini şu şekilde dile getirmektedir:

Uygarlıkça, bugün ki insanlardan çok daha geri idiler; başka sanatlarda özellikle karada ve denizde yapılan savaş sanatında, kent yaşamında insanların söz ve hareketleriyle birbirlerine kötülük ve haksızlık yapmak için bütün çarelere başvurarak dava ve ayaklanma denen savaş sanatında bilgisiz idiler, ama buna karşılık daha saf ve daha mert, daha ölçülü, üstelik her bakımdan daha adildiler.

Platon zamanla insanların büyük gruplar oluşturduğunu, büyük kentler meydana getirdiğini, kendilerini vahşi hayvanlardan korumak için evlerinin etrafına dikenden ve taştan çiftler çektiğini belirtmiştir (Yasalar 2012, 681a). İnsanlar böylece ayrı ve gruplar halinde yaşamaya başlamışlardır. İnsanların bu şekilde gruplar halinde yaşamaya başlamaları sebebiyle kendilerine özgü törelerinin oluştuğunu, insan topluluklarının atalarının yani onları eğiten büyüklerinin de farklı kişiler olması sebebiyle o insanların insan ilişkilerinin farklı olmaya başladığını hatta tanrı anlayışlarının da farklılıklar göstermeye başlayacağını duyurmaktadır. Bu topluluklarda, mert ve dürüst ataları olan grupların çocuklarının da aynı eğilimler

göstereceğini ve kendi yasaları çerçevesinde yetiştirileceklerini duyurmaktadır (*Yasalar* 2012, 681b). Platon o çağda yaşayan insanların, kendi küçük gruplarında kendi kuralları ile yaşadıklarını belirtmiştir.

Platon bu dönemde yaşayan her bir topluluğun kendi yasalarını benimsemiş olduğunu, diğer toplulukların da diğerlerinin yasalarına saygı göstermiş olduğunu düşünmektedir. Filozof tam bu noktada, toplumdaki ilk yasama organının çıkmış olabileceğine dikkat çekmektedir. Ona göre grupların kendi içlerinde seçtiği temsilcilerle, tüm yasaların incelenip halk liderlerinin oylarına sunulup, devlet düzeni için ortak olacak olan yasalar belirlenmiştir. Ve böylece toplum, reislik düzeninden aristokrasi ya da krallık düzenine geçmiştir (*Yasalar* 2012, 681d). Platon siyasal düzenin başlangıcını, kentlerin erdeme ya da kötülüğe doğru giden gelişimi çerçevesinde değerlendirmektedir (*Yasalar* 2012, 676a). Platon'a göre, siyasal düzenin başlamasıyla oluşan yönetim biçiminin aristokrasidir.

Siyasal düzenin getirisi olan yasalar ile ilgili Platon'un verdiği görüş filozofun *Yasalar* eserinde verilmektedir. Platon'a göre yasaların ortaya çıkmasının nedeni, insanın içinde olan haz ve acı denilen, birbirine karşıt ve akıl dışı iki dürtüdür. Yine bu iki dürtünün yanında, insanda gelecekteki şeylere ilişkin ortak adları "beklenti" olan sanılar vardır. Bu sanıların isimleri; acı beklentisinin "korku", haz beklentisinin "güvendir". Bütün bu durumların üzerinde, bunların arasından neyin daha iyi neyin daha kötü olduğuna karar veren bir "uslamlama" vardır; işte bu uslamlama, bir kentin ortak kararı haline gelince "yasa" adını alır (*Yasalar* 2012, 644d). Platon, toplum oluşmadan önce iyi halde yaşayan insanın, bir şekilde bozulmasıyla yasalara gereksinim duyduğu gerçeğini duyurmaktadır (*Yasalar* 2012, 680a). Platon devlet yönetimi ve buna bağlı olarak yasalarla ilgili bilgi verirken, yine insana dönmekte; insanın içindeki erdemler ve insanın içindeki potansiyel kötülük ile bağlantı kurmaktadır.

Platon, Tanrı'nın insanı, insanın içindeki duygular sebebiyle sanki sinirler ve ipler vasıtasıyla çekiştirebildiği bir kukla gibi yarattığını düşünmemizi ister. Tanrı'nın bunu, onlar için bir oyuncak ya da çok daha ciddi bir şey için yaratmış olabileceğini ama bunu bizim bilemeyeceğimizi duyurmaktadır. İnsanın içindeki duyguların insanı çelişkiye yani birbirine karşıt eylemlere sürüklediğini belirtmektedir. Platon, erdem

ve kötülük arasındaki ayrımın tam burada başladığını bildirmektedir. Platon bu noktada tekrar aklın önemine dönmekte ve insanın aklının peşini bırakmaması ve onun sayesinde diğer duyguların çağrısına karşı koyabilme gücüne vurgu yapmaktadır. Platon akli altın madenine benzetir ve onu insanın kutsal sayılan güdüsü olarak betimleyerek kentin ortak yasası olarak onu işaret gösterir. İnsanın akıl dışındaki diğer duygularının ise demirden olduğunu örnekleyerek, bu sebeple bunların çok daha sert ve zorlayıcı olduklarını duyurur. İnsanın içinde erdem ile ilgili söylemlerin burada başladığını, kendini yenmek ve kendine yenilmek kavramlarının da bu noktada baş gösterdiğini belirtmektedir. İnsanın içindeki bu durumun yani insanın yaşadığı çelişkilerin, aynı şekilde toplumda da baş gösterdiğini duyuran Platon, devletin bu dürtülerin farkında olan birinden destek isteyerek yasa çıkarmış olduğunu bildirmektedir (Yasalar 2012, 644e-645ab). “Platon için toplum düzen demektir. Düzen ise kurallara bağlı kalınarak sağlanır. Toplumun sağlıklı oluşunun teminatı olarak ilke akıl ve düzen arasındaki ilişkilere göre düzenlenecek yasalarda gerçekleşecektir” (Bıçak 2004, s 170). Platon, yasalar meydana getirilirken; yasa koyucular tarafından önemle üzerinde durulması gereken hususun önceden belirtilen dört erdemden en az bir tanesinin amaçlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada Platon, insanın ruhunun bölümlerine, aklını kullanarak hükmetmesiyle elde edeceği dört erdem olan; yiğitlik, ölçülülük, adalet ve bilgeliğin devlet düzeni ve yasalarla ilgili bağlantısını yapmaktadır. Platon bu şekilde belirlenen yasaların olmaması durumunda ise, kurulan devletin yıkılacağını bildirmektedir (Yasalar 2012, 688cd). Platon *Yasalar* eserinde bu örneği vererek, düzenli toplumun oluşumundaki gerekliliklerin her birinin, ahlak bölümünde sözünü ettiğimiz doğru insan olabilme özellikleri ile paralel olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu benzerlik, filozofun sözünü ettiği; eğer toplumda doğruluk varsa bir kişide olduğu gibi tüm toplumda olacaktır önermesine örnek gösterilebilir.

Toplumun nasıl oluştuğunu, toplum içinde yaşayan grupların hangi kurallar çerçevesinde yaşadığını, yasaların çıkış sebebini açıklayan ve insanı iyi olarak niteleyen Platon bu noktada toplumun bozuluşunu ve sebeplerini açıklamaya geçecektir.

4.3 TOPLUMUN BOZULMASI

Toplum oluşmadan reislik düzeninde yaşayan insan Platon için iyiydi. Başlangıçta iyi kabul ettiği insanın bozulmasının toplumsallaşmayla gerçekleştiğini duyurmuştur ve insanın neden bozulduğuna dair görüşlerini *Yasalar* eserinde (2012, 680a) şu şekilde anlatmaktadır:

Yataklar, masalar, her çeşit eşya isteyecekler, hatta bunların türlü türlüünü. Böyle olunca da, demin başta saydığımız ev, elbise, kundura yaşamak için gerekli şey sayılmayacak. O zaman gelsin resim, gelsin nakış. Altınımız, fildişimiz ve buna benzer şeylerimiz olsun diyecekler.

Platon, insanların temel ihtiyaçlarının yerine, tutkular bölümünün güdümünde olan isteklerini karşılama gayretiyle bozulmaya başladığını duyurmaktadır. Platon, mal edinme hevesini zorunlu isteklerin dışında, ruhumuzun tutkular bölümünde görmektedir. Bu bölümün istekleri sebebi ile heveslerinin peşinden giden insanın, doğrudan uzaklaştığına önceki bölümlerde değinmiştik. Aynı şekilde burada da maddi bir metaya örnek olarak sunulan altının, türlü kötülüklerin sebebi olacağını duyurmakta ve önceki görüşünü desteklemektedir. Ondan uzak durması ile de insanın kendisini ve dolayısıyla devletini koruyacağını belirtmektedir.

Platon, insanların davranışlarına bağlı olarak toplumdaki devlet düzenlerinin de değişiklik göstereceğini ve bozulacağını belirtmektedir. Platon'a göre kişideki bozulmalara benzer bozulmalar toplumlarda da vardır. Zamanla zorunlu gerekler sınırını aşan ve sonsuz bir mal edinme hırsına kapılan bozulmuş toplumların, komşularının topraklarını alıp genişlemek isteyeceklerini ve böylece aynı zamanda düzenli bir ordunun da oluştuğunu duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 374a). Platon bu noktada, devletlerarasında çeşitli tutku ve hırslara bağlı olarak savaşların başlayabileceğini belirtmiştir. Toplum öncesi varlığını gösteren ve aralarında bir husumetin olmadığı iyi insanların serüveninin yok olduğu gerçeği ile bizi yüzleştirmiştir. Platon'un fikir örgüsünde çıkış noktası toplumsal hayattaki düzenliliği sağlamak gösterilebilir. Kendisini bir siyaset filozofu olarak addetmek onu sınırlandırmak olarak nitelenebilir çünkü onun bıraktığı izler kendisinden sonra gelen birçok filozofu etkisi altında bırakacak kadar güçlüdür. Ama Platon'un toplum anlayışı, onunla ilgili ilk akla gelen başlıklar arasındadır. Platon insan

değerlendirmelerinde, insanı toplum öncesinde iyi olarak nitelendirmektedir. Bu insanın toplumun oluşmasıyla beraber bozulduğunu ve bazı kurallara ihtiyaç duyduğunu belirtir. Bu bozulmaya sebebi insanın içindeki haz ve acı denem dürtüler olarak gösteren Platon, insanın aklının değil tutku duyduğu isteklerinin etkisinde kalmasıyla daha da bozulmasına ve bu bozulmanın toplum içerisinde çeşitli yönetim tarzlarının meydana gelmesine yol açtığını duyurmaktadır. Ona göre, insan değıştikçe devletteki yönetim tarzları da değışecektir. Ve bu değışim hep daha kötüye doğru olacaktır.

5. BÖLÜM: YÖNETİM TARZLARI

Platon için ilk yönetim şekli krallık denilen yönetim şeklidir ve Platon bu devlet düzeni için reislik düzeni ismini de kullanmaktadır. Krallık Platon için, henüz bozulmamış insanın yönetim şeklidir. İnsanın toplumsallaşması ile bozuk yönetim şekilleri oluşmaktadır. Platon için 5 çeşit devlet şekli ve buna bağlı olarak birbirinden farklı insan çeşitleri vardır (*Devlet* 2016, 544e). İlk olarak Aristokrasi devlet şeklinin insanını iyi ve doğru olarak niteler. Ardından bu devletin bozulmasıyla Timokrasi devleti gelir ve insan özelliği olarak şan şeref arayan insan örneğini verir (*Devlet* 2016, 545a). Timokrasi devletin ardından gelen devlet şekline, Oligarşi devleti der ve bu devleti parayı seven insanın yönetim şekli olarak niteler (*Devlet* 2016, 550e). Oligarşinin bozulmasıyla oluşan demokrasi düzeni insanların yine aynı şekilde para sever insanlar olarak nitelemektedir (*Devlet* 2016, 559e) Platon, en son yönetim şekli olarak verdiği zorbalık devletinde ki insanı ise özgürlük sever insan olarak nitelemektedir (*Devlet* 2016, 562c). Özgürlük isteyen, bunu arzulayan insan kulağa çağımız için hoş gelse de Platon bu durumun yaşattığı tüm olumsuzlukları ilerleyen bölümlerde duyurmaktadır.

Krallık: Platon için, bozulmuş devlet düzeni olmayan tek yönetim şekli krallıktır. Ve o, en mutlu insanın bu yönetim şekli ile yönetilen insanın olduğunu ifade etmektedir. Platon, tüm devlet düzenleri içerisinde en mutlu insanın krallıkta olduğunu ifade etmektedir. En mutlu insanın krallıkta olmasının sebebi olarak da, bu düzendeki insanın kendini dizginleyip iyi ve doğru olması yani kendi içinde kurduğu krallığa tabi olabilmesini göstermektedir (*Devlet* 2016, 580c). Bunun tam tersi kötü ve haksız insanın da mutsuz olacağını duyurmaktadır. Platon'a göre bu insan kendisini ve devletini zorbalığa sürüklemektedir (*Devlet* 2016, 580b-c). Platon için kişinin mutluluğu, aklı önderliğinde ruhunun tutkular ve öfkeli yanını idare edebilmesinden geçmektedir. Bu şekilde yaşayan insan kendisinin efendisi olup kölelikten kurtulacak, özgürlüğe kendisini aklı ile tutkularını bastırabildiği için kavuşacaktır. Bunun dışında yaşayan insan ise tutkularına yenilecek, toplum içinde yanlışlara sürüklenecek ve mutluluktan uzaklaşacaktır.

5.1 ARİSTOKRASİ

Platon için, insanlar topluluk halinde yaşamaya başlamış ve her topluluk kendi kurallarını oluşturmuştur. Bu durum toplumda bir karışıklığa sebep olmuştur. Platon, yaşanan karışıklığın giderilmesi sebebi ile ortak bir yasanın oluşturulduğunu ve herkes için geçerli tek bir yasanın meydana getirilmesiyle de reislik düzeninden aristokrasiye geçildiğini ifade etmektedir (Yasalar 2012, 681). Platon için bir bütün olarak devlette, mümkün olan en iyi idareyi sağlayan yönetim biçimi aristokrasidir. Platon'un aristokrasi anlayışının seçkinlerden oluşan bir sınıfın yönetimi ile olduğu söylenebilir. Onun için eksiksiz devlet, aristokrasi ile yönetilen devlettir (Copleston 2013, s. 111). Platon, ruhtaki en akıllı parçanın ruhun tüm bölümlerini ve bedeni yönetmesinde olduğu gibi, toplumdaki en bilge kişilerin yetenekleri ve nitelikleriyle toplumun bütünü için iyiliği için çalışması gerektiğini düşünmektedir. Platon *Devlet* diyalogunda, kral ya da önderlerin gerçek filozoflar olmadığı durumlarda devletlerin birçok sıkıntı yaşayacağını bu devletlerin gün ışığına kavuşamayacağını ifade eder (Devlet 2016, 473de). Doğuştan kabiliyetli olan insanların geçeceği zorlu bir eğitimin ardından yeteneklerinin ve erdemlerinin ortaya çıkmasıyla yönetici olabileceklerini belirtmiştir (Odabaş 2018, s. 145). Bu devletin dışında, hiçbir devlette ne insanın ne de yaşadığı toplumun mutluluğa ulaşamayacağını ifade eder.

5.2 TİMOKRASİ

Platon, zamanla devlet içindeki bozulma sebebi ile Aristokrasi ve Oligarşi arası bir Devlet düzeni oluştuğunu bildirir ve bu devlet şeklini Timokrasi ya da Timarşi diye adlandırır. Devlet diyalogunda (2016, 545c) aristokrasiden Timokrasinin çıkışını şu şekilde duyurur:

Önce Timokrasinin aristokrasiden nasıl çıktığını anlatmaya çalışalım. Herkes bilir ki, bir toplumun düzenindeki her çeşit değişiklik baştakilerden gelir. Baştakilerin arasına ayrılık girmesinden. Yönetenler arasında tam bir birlik varsa, ne kadar azlık da olsalar, zordur sarsman onları.

Platon, toplum düzenindeki ilk çatışmayı, yönetenlerin birliğinin bozulması olarak göstermiştir. Onun için bu devlet baştakilerin arasına fikir ayrılığı girdiği ve kendi içlerindeki birliği kaybettikleri için bozulmuştur.

Fakat Platon'un ideal devleti, yöneticilerin arasında böyle bir fikir ayrılığına sebebiyet gösterecek bir ortama sahip değildir. Platon bu noktada, her doğan şeyin çürümek zorunda olduğunu, hiçbir şeyin sonsuz olamayacağını, bu düzenin de bir sonu olması gerekeceğini duyurur. Bu devletin bozulma sebeplerini açıklamaya geçer.

Platon bu konunun özünde, insanların ruhtan çok bedene önem vermeleriyle daha az bilgili bir kuşağın başa geçtiğini duyurur. Platon insanı yaradılışı bakımından; altın, gümüş, tunç olarak üçe ayırır. Yöneticilerin ve koruyucuların zamanla soy ayırt etmeyeceğini; altın, gümüş ve tunç soylarının birbirine karışacağını bildirmektedir. Bu sebeple, toplumda haksızlık, dengesizlik ve buna bağlı olarak bir düzensizliğin oluşacağını duyurmaktadır. Bu düzensizlik yani soyların birbirine karışması durumunda insanların birbirine dış bileyecekleri bir ortamın oluşacağını bildirir. Platon bu durum için Devlet eserinde “İşte budur kaynağı anlaşmazlığın, nerede olursa olsun” diyerek düşüncesini vurgulamış ve Devlet eserinde (2016, 547ab) bu çatışma ve anlaşmazlık baş gösterdiği zaman olacakları şu şekilde anlatmıştır:

Demir ve tunç soylular kazanç yolunu tutar. Toprak, ev, altın, gümüş edinirler. Yoksulluk nedir bilmeyen, içlerinde gerçek zenginliği, ruh zenginliğini taşıyan altın ve gümüş soylularsa, erdem yolunu tutar, eski düzeni korumaya çalışır. Bu çatışmalardan sonra topraklar, evler bölüşülür. Eskiden yurttaşlarını hür insanlar, dostlar, besleyiciler olarak koruyanlar şimdi onları boyunduruk altına alır, uşak haline getirir; kendileri gene savaşı ve bekçi kalır.

Belki de Platon sınıflar arası çatışmanın kaynağını; insanların yaradılışları gereği sahip olduğu özellikler açısından, farklı oldukları gerçeğini görmezden gelip, bu insanların birbirlerine özenmeleri olarak gösterir.

Platon bu devlette gözlemlenen en büyük problemin, çatışma halinde olan insanların oluşturduğu karışık bir ortamın olmasını göstermektedir. Bu ortam sebebiyle oluşacak savaşlarda, savaş işlerine yarayacak kaba, atılgan, sağlamlığını yitirmiş, bilgi sahibi olmayan insanların başa geçeceğini bildirir. Bu tür insanlar tarafından yönetilen devlet kurnazlıkların, savaşlarla ilgili stratejik ya da akılcı çözümler yerine savaş ustalıklarının değerli görüleceği durumların konuşulduğu ve gerçekleştiği bir yönetim olacaktır. (Devlet 2016, 547e). Platon için devleti bu şekle getiren şey toplumda yaşayan insanların nitelikleridir.

Platon Timokrazi insanının en belirgin özelliği olarak zenginlik tutkusunu vermektedir. Ruhtan çok bedene olan düşkünlüğün sebebi olarak, para kazanma ve onu harcama şeklinin, insanın sadece kendini ve zevklerini kayırdığı şekilde gerçekleştiğini duyurmaktadır. Platon, bu düzenin insanında şan şeref düşkünlüğünün de önemli olduğunu belirtir (*Devlet* 2016, 548c). Ama burada bahsedilen şan ve şeref maddi bir beklenti içerdiği için olumlu bir anlamda kullanılmamaktadır. Bu benzetişte her şeyden önce yükselme ve daha çok maddi olana sahip olma tutkusu vardır. Platon için; iyi konuşmasını bilmeyen, bilgiden uzak, nutuk dinlemekten rahatsız olmayan, özündeki değer bozulmuş insandır bu düzende ki insan. Çünkü özünde kötü olmasa da, özündeki değer kötülerle birlikte oldukça bozulur, yükselme isteği ile de şan şeref düşkünü ve zenginlik tutkusu olan bir insana dönüşür.

5.3 OLİGARŞİ DEVLETİ

Platon bu devlet düzenini, gelir üstünlüğüne dayanan devlet düzeni olarak niteler. Zenginlerin söz hakkının baskın olduğu, fakirlerin ise yönetimle ilgili hiç bir söz hakkının olmadığı bir düzen olarak değerlendirir. Timokrazi'den Oligarşiye geçişi yani toplumun tekrar bozuluşunu, insanın insana özenmesi olarak açıklar (*Devlet* 2016, 550e). Zenginliğin zamanla önem kazandığı ve bir süre sonra öncelikli yer tuttuğu bu toplumda, doğruluğun değerinin düşeceğinden söz eder Platon. Toplum içinde saygınlığı olan değerlerin, doğruluk ya da doğru insanlar olmadığını duyurur. Bilgiye ve bilge insanlara verilen değer, maddi olana verilen değere dönüşünce toplum iyice yozlaşır, şerefi azalır (*Devlet* 2016, 551a). Platon; devletin bütünlüğünü kaybettiği, bütünün iki farklı uç olarak fakirler ve zenginler diye ikiye bölündüğü bu toplumda, sınıflar arası çatışmanın oluşmasının kaçınılmaz olduğunu duyurmaktadır. Bilgiye verilen değerın kaybedilmesinin sebebini insanların eğitimsizliği olarak gösteren Platon, bu eğitimsizliğin sebebının de kötü yöneticilerin sebep olduğu kötü yönetim olarak duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 552e). Platon insanların bilgiden uzaklaştıkça yozlaştığına vurgu yapmaktadır.

Platon, parayı seven adamın düzeni olarak nitelediği bu yönetim şekli için; içinde yükselme, şeref kazanma hevesi bulunmayan hatta gururu olmayan kişilerin oluşturduğu toplum demektedir. İnsanın şeref düşkünlüğünden para düşkünlüğüne giden yolun Oligarşi düzeninde net bir şekilde gözlemlendiğini duyurmaktadır. Platon bu görüşünü *Devlet* diyalogunda (2016, 553c-d) şu şekilde betimler:

Yoksulluktan küçük düşe düşe, sonunda para kazanma yoluna girer, çalışır çabalar; küçük bayağı hesaplar, tutumlarla para biriktirir. Bu duygularla zengin olmuş bir insanın kazançtan başka şeye değer vermeyeceğinden, parayı gönlünün sultanı edeceğinden, başına taç giydirip boynuna gerdanlık, beline kılıç takacağından şüphe eder misin? Akla ve yüreğe gelince, onları bu sultanın ayaklarına atar. Birinin işi kazancı artırmanın yollarını aramak olur, ötekini işi de yalnız zenginliğe hayran olmak, mala mülke kazanç yollarına sarılmak.

Platon burada, ruha verilen değer yerine geçen bedene verilen değer insanındaki karşılığı olarak; insanın akıl ve yürekli parçasını kullanış şeklinin ne yönde değişebileceğini gözler önüne sermektedir. İnsanın önceliği, beden zevkleri içerisinde sayılan maddeye olan düşkünlük olunca; insan aklını, maddi olanın daha fazlasına sahip olmanın yollarını bulmaya çalıştırır. İnsanın bölümlerinden biri olan tutkularının da (Yürekli parça) , zenginliğe mala mülke ve buna sahip olan insanlara özenme yönüne sapar. Böylece insan, bilgiye karşı düşkünlüğünden giderek uzaklaşır.

Platon, maddi boyut dışındaki tüm hevesleri hor gören bu insanın bir zamanlar kendini yetiştirmeyi düşünmüş olsa da, beden zevklerinin yerine ruh yüceliğini önemsemediğini ve onu beslemeye yönelmediğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 554 abcd). Platon Oligarşi yönetimini yıkan şeyin, insanın doymak bilmeyen zenginlik tutkusu olduğunu duyurmaktadır. Platon’a göre Oligarşi yönetimindeki insan, zenginlikten başka bir şeye değer vermez ve bu da bu yönetimin yıkılmasının başlı başına sebebidir (*Devlet* 2016, 562b). Bu toplum insanının iyice yozlaşmasına, toplumun biraz daha bozulup yönetim şeklinin değişmesine sebep olacaktır.

5.4 DEMOKRASİ

Oligarşiden Demokrasiye geçiş Platon için yine bir bozulma durumudur. Bunun sebebi olarak da, insanın zengin olma isteğini ve maddi olana karşı doymak bilmeyen açlığını gösterir (*Devlet* 2016, 555a). İki sınıf olarak net bir şekilde bölünen toplumda bir taraf zenginliğine zenginlik katarken, diğer taraf işsiz ve başıboş kalmıştır. Zengin taraf diğer tarafın mutsuzluğunu görmezden gelmiş sadece kendi maddi kaygıları ile ilgilenmiştir. Platon bu noktada devletin, herkesin malını mülkünü dilediği gibi harcayamayacağı, yolsuzlukların önlenmesiyle ilgili hamlelerde bulunulacağı bir ortam sağlanması gerekliliğini duyurmaktadır. Bu sayede toplumda görülen kötülükler önlenilebilecektir (*Devlet* 2016, 557a). Maddi anlamda ikiye bölünen toplumda sınıflar arası uçurum iyice açılmaya başlamıştır.

Demokrasi için Platon, ilk dönemlerinde herkesin özgür olacağını, yurttaşların serbestçe konuşabileceğini, görünüşte düzenlerin en güzeli olarak Demokrasinin görüleceğini bildirmektedir. Ama aslında, temelde büyük bir özgürlük prensibi olduğu için her türlü düzenin mevcut olacağını, her türlü düzenin olduğu bir devlette de gerçek biz düzenin asla olamayacağını duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 557d). Platon, Demokraside kendisi için ideal olan devlette büyük önem verilen ahlak değerlerinin bulunmayacağını bildirir. Bazı insanların doğuştan üstünlüğünün ya da yeteneklerinin, çocukların eğitime verilmesi gereken önemin, bilgiye olan düşkünlüğün demokrasilerde hiçe sayıldığını duyurur. Bu sistemde önemli tek şeyin, yöneticinin kendisini halkın dostu şeklinde gösterebilmesi olarak nitelendirir (*Devlet* 2016, 558b). Önceleri bu şekilde ve iyi olarak nitelenen yönetici daha sonra toplum için farklı adlandırılacaktır.

Platon'un devletinde bilgi ve doğruluk adına yetişen birey ya da yöneticiler, ruhunda kuracağı ahenk sayesinde aklıyla, tutkularını bertaraf edip, kendisini sadece bedeninin zorunlu isteklerine ve ruhun doyurulmasına kanalize ediyordu. Fakat demokrasilerde, özgürlük ortamı sebebi ile insan bu eğitimden uzak kalıp bilgisizlik ve para sevgisi ile yetişerek, bedensel zevk ve hazlarının peşinden gitmeyi öğrenip bu şekilde yaşamaktadır. Kötü ve yanlış inançların insanın içinde var olan iyiliği itip yok saymasına sebebiyet verdiğini, bu değerlerin yerine saygısızlık, düzensizliğin baş tacı olduğunu duyurur Platon. Kendi düzeninde sözünü ettiği kaçınılması gereken

durumlardan olan kargaşanın demokrasilerde nezaket, israfın cömertlik, yüz­süz­lüğün de yiğitlik sayılacağını duyurmaktadır (Devlet 2016, 560e). Platon için böyle bir insanın kendini zora, sıkıya özetle söylemek gerekirse bir düzene ve ahenge sokma kaygısının ve zorunluğunun olmaması, yönetim şekli olarak devleti zorbalığa; yöneticileri de zorba olmaya sürükleyecektir (Devlet 2016, 562 abc). Platon için, demokrasi rejiminin yıkılmasının sebebi; bu rejim insanının en büyük değer saydığı, doymadan arzuladığı özgürlük isteğidir (Devlet 2016, 562bc). Platon için insanların kendi isteklerine göre yaşama arzusu onları özgürlük isteğine götürmüştür. Ona göre bu istek insanın gerçek özgürlüğünün sonu olacaktır.

5.5 ZORBALIK

Platon zorbalık olarak adlandırdığı sisteme sebep olarak aşırı özgürlüğü göstermektedir. Onun için aşırı olan her şeyin ardından aşırı bir tepki oluşur. Oluşan bu tepkinin devlette çok daha sert bir karşılığı olacağını bildirmektedir. Aşırı özgürlüğün karşılığı devlette, aşırı bir kölelik durumuna eşittir. Platon'a göre demokrasi, insanları köleliğe sürükleyecektir (Devlet 2016, 563e-564ab). Zorbalığın doğuşunu Platon özetle şu şekilde vermektedir: Demokrasilerde yöneticilerle zenginler arasında zamanla çeşitli çatışmalar meydana gelir. Devlet yöneticileri, zenginlerden vergi gibi çeşitli yollarla gelir elde eder, bunun büyük bir kısmını kendisine ayırır diğer kısmını ise halkın ihtiyaçları için kullanır. Zamanla bu durum karşısında kendilerini savunmasız hisseden zengin sınıfı, halkı arkasına alma suretiyle devlete karşı bazı girişimlerde bulunma çabasına girer. Zengin kesimin amacı hiçbir şekilde devleti yıkmak ya da devrim yapmak olmasa da devlet yöneticileri onları halk düşmanlığı ile suçlar. Bilgisiz olan halk bu spekülasyonlara kanar ve zengin kesimi düşman olarak görür. Zengin kesim ve diğer halk arasında oluşan husumetin sebebi olarak Platon halkın tuttuğu koruyucu yani devlet yöneticilerini sebep göstermektedir. Platon bu görüşünü Devlet (2016, 565e) eserinde şu şekilde ifade eder:

Halkın başına geçen adam, çokluğun kendine kul köle olduğunu görünce yurttaşlarının kanına girmeden edemez. Onun gibilerin hoşlandığı lekeleme yolunu tutar, onu bunu suçlandırıp mahkemelere sürükler. Böyle bir adamın kaderi bellidir. Ya düşmanlarının eliyle ölecek ya da zorba bir kurt olacaktır.

Platon zengin kesimle savaş halinde olan bu adamın, devletten de bir şekilde uzaklaştırılması ve düşmanlarını alt edip yeniden başa gelmesi halinde ise tam bir zorbaya dönüşeceğini duyurur. Bu şekilde başa gelen koruyucunun da astığı astık kestiği kestik olacağını belirtir. Halkı hep buyruğu altında tutabilmek için çeşitli kaosların yaratılacağını, vergiler yüzünden fakirleşen halkın başkaldırıp ayaklanamayacağını böylece zamanla onu başa getiren halkın gözünden düşeceğini belirtir. Etrafında ona doğru yolu göstermeye çalışan koruyucular olsa da, kendisinin başta kalabilmesi için zamanla onları etrafından temizleyeceğini, fakat bu temizliğin kötü olanın değil iyi olanın ortadan kaldırılması şeklinde olacağını bildirir. Çünkü zorbanın devleti elinde tutabilmesi için bundan başka çaresi yoktur (*Devlet* 2016, 567c). Zamanla devletin kutsal hazineleri satılıp, elde satılacak bir şey kalmadığında Platon'un benzetmesi ile tekrar babasına yani halka yönelenecektir zorba yönetici. Zorba oğlunun doğmasına sebep olan baba, büyüttüğü evladının nasıl bir baş belası olduğunu anlayacaktır. Kovmak istediği kimselerin kendinden ne kadar kuvvetli olduğunu anlayacaktır. Platon demokrasiden zorbalığa geçişin sonucunu *Devlet* diyalogunda şu şekilde özetler: "Halk yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş, özgürlüğe kavuşmak isterken eli sopalı kölelerin kulluğuna düşmüş oldu. Aşırı ve düzensiz özgürlük ona köleliğin en ağırını, en acısını, efendilerin en belalısını getirecekmiş meğer" (*Devlet* 2016, 569 bc).

Zorbalık devlet yönetiminde, Platon'a göre bir zorbanın yürüttüğü devlet kaçınılmaz bir şekilde özgür olmaktan yoksundur. Bu devlet düzeninde yaşayan insanlar köledir ve yoksulluk içerisindeylerdir. Platon bu ortamda, yöneticilerin sayısının az olacağını ve dilediğini yapabilen özgür insanların da oldukça sınırlı olduğunu bildirmektedir (*Devlet* 2015, 577cd). Bu devlette diğer tüm vatandaşlar, yöneticilerin boyunduruğu altındadır ve tümü çok yoksuldur.

Platon bu devletle insanın birbirinin eşi olduğunu, yani insanın içinde bulunduğu devlete benzeyeceğini net bir şekilde duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 577c). Zorbalık ile yönetilen devlet bir bütün olarak düşünüldüğünde köle ve yoksul olacağı için, bu toplum içindeki insan da köle ve yoksul olarak betimlenmektedir. Platon, bu şekilde yaşayan insanın ruhunun da özgür olmaktan çok uzak olacağını tam tersine bir köle

olacağını duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 577cde). Bu şekilde korku içinde yaşayan ruhun, bu duruma bağlı olarak, Platon'un insanı için nihai hedef olan mutluluktan da uzak kalacağını duyurmaktadır. Platon, kendi içini dizginleyemeyen yani kendi içinde bir düzen ahenk oluşturamayan insanın başına bunların geleceğini, sayılan devlet düzenlerinin içinde en mutsuz insanın bu devlet düzeninde olacağını belirtmektedir (*Devlet* 2016, 579d). Platon için insan, kendi ruhunun bölümleri arasındaki ahengi sağlayıp erdemlerine ulaşmış mutlu olabilmektedir. Bastırılması gereken isteklerinin peşinden giden insan mutsuzluğa sürüklenecektir. Bu isteklerden bir tanesinin de özgürlük olduğunu gözlemlemekteyiz.

Platon devlet şekilleri arasında en mutsuz insanın zorbalık düzeninde olacağını duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 576e). Çünkü daha önce bahsedildiği üzere, insanın ne kadar zorbaysa o kadar köle olacağını ve böylece korkular kaygılar içinde kıvranacağını belirtmektedir (*Devlet* 2016, 576e-579e). Bu şekilde korku içinde yaşayan ruhun, bu duruma bağlı olarak, Platon'un insanı için nihai hedef olan mutluluktan da uzak kalacağını duyurmaktadır. Platon, kendi içini dizginleyemeyen yani kendi içinde bir düzen ahenk oluşturamayan insanın başına bunların geleceğini duyurur

5.6 YÖNETİM TARZLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Platon insanın içinde olduğu gibi devletin içinde de üç ayrı bölüm olduğunu duyurmaktadır. Toplum içinde insanın davranışları belirlenirken, her insanın ruhunun farklı bölümlerini ön planda tuttuğunu belirtmektedir. İnsan ruhunda üç ayrı bölüm: Akıl, tutkular, cesaret olduğuna göre; toplum içinde de üç çeşit insan yaşıyor olmalıdır. İnsanın bölümleri arasında üç ayrı çeşit olduğu için, bu bölümlerin üç ayrı zevk, istek ve buyruğu da olacaktır (*Devlet* 2016, 580d). İnsan bu bölümlerinden hangisini ön planda tutuyorsa ona göre o özelliği onu boyunduruk altına alacaktır. Bu şekilde ayırdığımızda ise toplumda yaşayan insan çeşitleri; bilgi sever, ün sever ve para sever insan olarak çeşitlenecektir.

Platon'un sözünü ettiği ilk insan tipi tutkularının yönetiminde olan insan şeklidir. Bu insan, sadece acıkan ve isteyen yanı olarak nitelenen tutkular bölümünün boyunduruğu altında ise, Platon'a göre para sever insana denk düşmektedir. Platon kişinin bu bölümünün özelliğini, hoşlandığı sevdiği şeyin sadece maddi anlamda

kazanç sağlamak olduğunu duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 581a). Filozofa göre insan parayı bu yönüyle seviyor, isteklerini sadece para ile doyurabiliyordur (*Devlet* 2016, 580e). Platon'a göre bu insan, bilim, şan, şerefın karın doyurmayacağını bunların verdiği zevkin para kazanmanın verdiği zevk yanında hiç kalacağını düşünmektedir (*Devlet* 2016, 581d). Ruhunun bölümlerinden tutkular özelliğinin boyunduruğu altında olan insandan oluşan devlet düzeni de Platon'a göre oligarşi ve demokrasi devlet düzenleridir (*Devlet* 2016, 550e). Bu devlet şekli Platon için bozuk devlet şekillerinin ilkidir.

İnsan, öfkelenen, kızan, coşan yanı olarak nitelediği öfke-cesaret bölümünün boyunduruğu altında ise, bu insan Platon'a göre şan şeref seven insana denk düşmektedir. Platon bu bölümümüzün özelliğini, başa geçme, zafer kazanma, ün salma hevesleri olduğunu duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 581b). Filozofa göre, ün sever insan para seven insanda olduğu gibi para biriktirme paraya olan düşkünlük zevklerini kaba bulur. Fakat bununla beraber ün sever insan, bilme zevkini insana ün sağlamadıkça boş ve manasız bir heves saymaktadır (*Devlet* 2016, 581d). Ruhun bölümlerinden öfke-cesaret yanının boyunduruğu altında olan insandan oluşan devlet düzeni de Platon'a göre Timokrasi düzenidir (*Devlet* 2016, 545a). Platon'un aklını kullanması gereken ideal insan özelliklerinin bulunmadığı bu insan şekli ve toplumda bu insan şeklinin oluşturduğu yönetim şekli, onun için bozuk yönetim şekillerinden birisidir.

İnsan, bilgi edinme isteğinde olan, hiç durmadan sadece gerçeği olduğu gibi kavramak peşinde olan akıl bölümünün boyunduruğu altında ise bu insan bilgi sever insana denk düşmektedir. Platon bu insanın bu yanına bilim ve düşünce sever yanı der. Filozofa göre, insanın içindeki üç yandan, para ve şeref en az değer veren yan bu yandır (*Devlet* 2016, 581b). Platon, bilgi sever insanı filozof olarak adlandırır (*Devlet* 2016, 581e). Bilgi sever insan, gerçeğin peşinde olma ve yeni şeyler öğrenme isteğinin dışında olan tüm diğer zevklerden uzaktır. Diğer tüm zevkleri zoraki istekler olarak niteler ve hayat insanı zorlamasa insanın tüm zevklerden uzaklaşabileceğini düşünür. Platon insan ruhunun bölümlerinden akıl yanının boyunduruğu altında olan bilgi sever insandan oluşan devlet düzeni ile ilgili net bilgi vermese de bunun onun ideal devleti olarak gördüğünü düşünebiliriz. Kendi ideal

devletine en yakın olarak da; düzenlerin en iyisi olarak nitelediği krallık olarak gösterebiliriz.

Bir insanda en büyük güç yani akıl ve ölçülülük birleştiği zaman, en iyi devlet düzeni ve en iyi yasaları oluşumu gerçekleşmektedir (*Yasalar* 2012, 712a). Platon insanı toplum içinde anlatmaya, toplumu ondan oluşan insanın özellikleriyle betimlemektedir. Toplumun oluşturması gereken yasaları, yine insanın bölümlerinden en önemlisi olan akılla bağdaştırması ve bu yönde oluşturması gerektiğinin altını çizmektedir. İnsanı, evini ya da yaşadığı şehri, devleti yönetirken başvurması gereken tek şeyin, insanın akıllı olduğuna vurgu yapmaktadır. İnsanın ruhunun bölümlerinde olduğunu kabul ettiği tutku, haz ve öfkesine hiç kapılamadan, insanın içinde ölümsüz olduğuna inandığı akıllı ile oluşturduğu yasalarla yönetilmesi ya da yönetmesi gerektiğini ifade etmektedir (*Yasalar* 2012, 714a). Platon için bu şekilde oluşmamış tüm yönetim şekillerine bozuk demektir. Bu yönetim şekillerinin oluşmasına sebep olarak da akıllı ile hareket etmeyen insanı işaret etmektedir.

6. BÖLÜM: İDEAL TOPLUM

Platon, insanların birbirlerine duydukları ihtiyaç sebebiyle toplumun oluştuğunu bildirmektedir. Bunun yanında, insanın zorunlu istekleri dışına çıkmasıyla zamanla kişinin yozlaşp bozulduğunu duyurmaktadır. Bu noktada, insanın bozulması ile bu durum topluma yansımakta, böylece toplum bozulmakta ve kişi yozlaşmış devlet ve devlet yöneticileriyle karşı karşıya kalmaktadır. Çoğu filozof gibi, asıl amacı toplumda ki düzenliliği sağlamak olan Platon için bu yozlaşma ve bozulma tartışmasız istenmeyen bir durumdur. İnsanı yaradılış özellikleri ile değerlendirip, onu çözümleyip kurgu oluşturduktan sonra insanı ve dolayısıyla toplumu düzene sokmanın anahtarına ulaşacağını düşünen filozof, insanın bozulma emareleri gösterdiği durumda; ideal devletin özelliklerini sıralayarak, insanın aklının değil istek ve öfkesinin peşinden gideceği durumdan kurtarıp düzenli bir toplum oluşturabilmenin şartlarını düşünmüştür.

6.1 İDEAL TOPLUMDA SINIFLAR

Platon, insanın ruhunun bölümlerinde olduğu gibi, devlette de farklı bölümler olduğunu duyurmaktadır. Bunların; yöneten, savaşı, para kazanan olmak üzere üç bölümden oluştuğunu duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 440e). Platon, bu üç sınıftaki her bireyin, kendi işleri ile ilgilendikleri, hiç kimsenin diğer sınıftaki bireyin işine karışmadığı takdirde ve aynı zamanda sınıflardaki insanların eğitimle kazandıkları değerlerden ötürü; bilge, yiğit, ölçülü ve bunlara bağlı olarak elde ettikleri doğru devlet özelliklerinin insanda da olduğunu duyurmaktadır. İnsanda sayılan bu üç bölümün varlığını, devletteki değişik hallerin her insanda bulunduğunu kabul etmek gerektiğini; devletin bu özellikleri insandan almış olabileceğini düşündüğü cümlesiyle açıklamaktadır. Platon bu düşüncesini, sayılan bu özelliklerin devlete geçmeyeceğini ileri sürmenin gülünç olduğunu söyleyerek güçlendirmektedir (*Devlet* 2016, 4353-436a). Platon “metaller mitosu” ile ruhunda altın, gümüş ya da tunç madeni olan insanları sınıflamıştır (*Devlet* 2019, 415a). Tanrı’nın koruyucuların arasından önder olarak yaratılmış olanların mayasına altın kattığını, bunun için baş tacı olduklarını duyurmaktadır. Bu sınıfa yardımcı olarak yarattıklarının mayasına ise

gümüş kattığını ve diğer sınıfın yani işçilerin (para kazananların) mayasına da demir ve tunç kattığını duyurarak toplumdaki insan çeşitlerini yaradılışı bakımından sınıflandırmıştır (*Devlet* 2016, 451a). Toplumdaki her bölümün, insanın içinde olduğunu; bir devleti akıllı yapan neyse insanı akıllı yapanın da o olduğunu; bir insan niçin yiğitse devletin de onun için yiğit olduğunu ve tüm değerler için ayrı ayrı aynı şeyi söyleyebileceğimizi açıklar (*Devlet* 2016, 441d). Doğru insanın da aynı devlette bahsedilen doğruluk gibi nitelendirilebileceğini belirtir. İnsan için sözünü ettiğimiz tüm bölümlerin her birinin kendi işini görmesinin, içindeki üç ilkenin birbirinin sınırını aşmadan görevlerini yapmasını doğru insan davranışı olarak duyurur. Doğru insanın içinde bu sayede kurulan düzenle; insanın tam bir bütün olacağını, bir ölçüye ve bir uyuma varacağını belirtiyor Platon. Böyle bir insanın herhangi bir işte çalışmasının veya zengin olmasının hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini, bu insanın her yaptığına güzel olacağını, yapılan şeyleri güzel olarak nitelendiren şeyin de bu insanın içinde önceden kurduğu bu düzen olduğunu bildirir. Platon'un iyi ve doğru olarak nitelendirdiği ideal devlet şekli budur. Platon, bu devlet şekline benzer insana da iyi ve doğru insan demektedir (*Devlet* 2016, 449a). Platon, devletin iyisi bizim anlattığımız şekildegise bütün öteki devlet şekillerinin bozuk olduğunu bildirmiştir. Platon, insanların doğuştan getirdikleri özellikler sebebiyle, kendi aralarında sınıflandırıldığına inanmaktadır. Bu sınıflandırmanın asıl sebebi iş bölümüdür. İş bölümünün sebebi ise, her insanın kendi yaradılış özelliğidir. Platon için her insan, yaradılış özelliğine ve aldığı eğitime göre sınıflanmalı ve sınıfındaki göreve göre yaşamalıdır. Bu toplumda üç çeşit sınıf vardır: yöneticiler, koruyucular ve para kazananlar(Tüccarlar).

Koruyucular sınıfı: Platon koruyucuları ikiye ayırmaktadır. Bunlar devletin koruyucuları (askerler) ve devletin yasalarının koruyucuları (yöneticiler) yani yasaları koyan ve koruyanlardır (*Devlet* 2016, 421a). Platon'a göre yasaların koruyucuları, iyi bir eğitim aldıktan sonra koruyucuların arasından seçilecektir. Kanun koyuculara Platon daha sonra filozof krallar diyecektir. Devleti savunan ordu ya da Platon'un onları devletin bekçileri ya da koruyucuları olarak adlandırdığı, yurdu koruyacak olan askerlerin ise yaradılış bakımından; filozof, çevik ve güçlü olması gerektiğinin altını çizer (*Devlet* 2016, 376c). Platon için bu sınıf, doğuştan yürekli olanlar olduğu cesur sınıftır ve ona göre bu sınıfın erdemi cesarettir (Popper

2017, s. 117). Koruyucular, ruhlarının öfkeli bölümlerini akıl ile idare edip yönlendirmektedirler. Koruyucular sınıfı, Platon'a göre hiçbir ekonomik faaliyette bulunamaz ve yaptıklarının karşılığında mal mülk edinemezler. Bu sınıf, sadece çalışan kesimden alınan vergilerle ihtiyaçları karşılanan, görevleri toplumu barış ve güvenlik içinde yaşatmak olan askeri ve sivil yöneticiler, bürokratlar, kısaca hizmetliler sınıfı, memur sınıfından meydana gelmektedir. Bu sınıf Platon'a göre, alınmış kararları uygulayan sınıftır (Arslan 2014, s. 409).

Platon, insanın yaratılışı gereği getirdiği özelliklere dayanarak onları sınıflara ayırmaktadır. İlk sınıfın yani altın yaratılışlı önder ve yardımcıları olan koruyucuların özelliklerine ve sahip olabileceği hakları açıklamaktadır. Platon için bu sınıf mal mülk edinmemelidir; mal mülk edindiklerinde kendi altın yaratılışlarını kirletmiş olacaktırlar (*Devlet* 2016, 416e). Platon, mal edinme hevesini zorunlu isteklerin dışında, ruhumuzun tutkular bölümünde görmektedir. Bu bölümün istekleri sebebi ile heveslerinin peşinden giden insanın, doğrudan bilinmektedir. Aynı şekilde burada da maddi bir metaya örnek olarak sunulan altının, türlü kötülüklerin sebebi olacağını duyurmakta ve önceki görüşünü desteklemektedir. Ondan uzak durması ile de insanın kendisini ve dolayısıyla devletini koruyacağını belirtmektedir. Koruyucuların mal sahibi olmalarının, yurttaşların yardımlarına cevap vermenin yerine kendilerini zorba bir efendi olmaya sevk edeceğinin altını çizmektedir (*Devlet* 2016, 417a). Platon'un kanunların ve toplumun koruyucuları olarak addettiği bu sınıfın mal mülk sahibi olmaması, onun için tüm toplumun mutluluğunu sağlayacaktı. Çünkü Platon için insanı işe yaramaz hale getiren şey, zenginlik ve yoksulluktur. Zenginlik insanı, keyfe, tembelliğe, değişme isteğine götürmekte diğeri yani fakirlik ise insanı küçültmekte ve işini aksatmasına sebep olmaktadır (*Devlet* 2016, 421d-422a). Bu yüzden Platon özellikle koruyucuların daha faydalı olabilmeleri ve toplumun iyiliği için mal edinme haklarının olmaması gerekliliğini savunmaktadır. Onun için her şeyden önemlisi devleti koruyacakların paraya rüşvete düşkün olmamalarını sağlamaktır (*Devlet* 2016, 390d). Bu şekilde kurulan toplum Platon için sağlıklı bir toplum olarak nitelenmektedir.

Kanun koyucular (Yöneticiler sınıfı): Yöneticiler sınıfı ise, bizzat yönetimle ilgili kararları alan, yani yönetimin ilke ve kurallarını yasalarını koyan sınıf olarak açıklar

(Arslan 2014, s. 409). Platon için yöneticiler sınıfı, iyi bir eğitim aldıktan sonra koruyucuları arasından seçilmektedir. Koruyucular arasından devleti yönetecek koruyucuların, onların en iyi olanlarından seçilerek bu sınıfın oluşturulması gerektiğini duyurur. Platon bu sınıfa kanun koyucular demektedir (Devlet 2016, 421a).

Yöneticilerin yaşlılar arasından; akıllı, değerli, toplumla ilgili yalnızca toplumun yararına işler görmüş insanlar olmaları gerektiğini duyurmaktadır (Devlet 2016, 412d). Platon'a göre yöneticileri yetiştiren eğitim bazı ilkelere göre belirlenmelidir. Bu ilkelerden en önemlisi de kişisel menfaatleri için çalışmayacağı aşıkardemli sahibi insanların yöneticiliğe seçilmelerinin sağlanmasıdır.

Platon'a göre, onun deyişle yüce özelliklere sahip sınıfın çocukları henüz küçük yaşta belirli bir eğitime tabi olur. Yüce özelliklerden kastı; yaradılışı gereği anlayış gücü ve öğrenme kolaylığıdır (Devlet 2016, 535). Bu çocukların eğitimi, aritmetik, geometri ve tüm bilimlerle başlamalıdır (Devlet 2016, 536e). Bütün işlerde ve derslerde, tehlikelerde en atılganın diğerlerinden ayrılacağını, seçilenin diğerlerinden üstün tutulacağını bildirir. Ancak üstün bir görüşe yükselebilenlerin ise diyalektikçi olacaklarını duyurur. Diyalektiği her şeyin özünün bilgisine, iynin özüne varma olarak tanımlar (Devlet 2016, 534b). Diyalektik eğitimi, sorular sorarak hakikate varma yoludur. Platon Devlet (2016, 537d) eserinde diyalektikle ilgili şu şekilde bilgi verir:

Bu denemeyi yapıp, hangilerinin diyalektiğe en elverişli, bilimlerde, savaşta ve kanunların istediği bütün işlerde en sağlam olduğunu anlayınca, otuzuna varan seçkinler arasından bunları ayıracaksın. En büyük şerefleri vereceksin. Hepsini birer birer diyalektikte deneyeceksin. Hangilerinin göz ve öteki duyularının yardımı olmadan akıl gücüyle varlığın ta kendisine yükselebildiğini araştırıcaksın.

Her türlü zorlayıcı eğitimden, savaş işlerinden, tüm çağrılara dayanabilirliği ölçülen ve başarılı sayılan insan diyalektiğe geçebilmelidir. Plato için bu bölüm 50'li yaşlardan önce başlamamalıdır (Devlet 2016, 50a). Çünkü ona göre bedene zorla yapılan bir şey insana zarar vermez ama kafaya zorla sokulmaya çalışan şeyin akılda kalmayacağı kesindir (Devlet 2016, 537a). Bu zorlu eğitimler ve en sonunda aldığı diyalektik eğitimi ile artık yönetici sınıfına geçebilecek olan insan, artık kanıtlarını

görünene değil, olana dayayacak düşüncesini yanılmaz akıl yoluyla temellendirecek ve iynin özüne varacaktır. Yöneticiler sınıfında olan, iyiye ulaşmış bu insanı Platon bilge insan olarak tanımlamaktadır. Filozof olarak da tanımlayabileceğimiz bu insan, devleti yöneten kişilerden biri olacaktır. Popper için “Bilge insan, geniş ölçüde, sürekli bir siyasal sınıf hükümranlığını kurmak için edilir” (Popper 2017, s. 159). Platon’a göre akıllıca davranan böyle insanları yöneticiliğe seçersek, doğruluğun bize diyeceği kalmaz. Devlet de anayasa da korunmuş olur. O, felsefenin de böyle insanlar tarafından irdelenmediğini düşünüp kepaze edildiğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 536cd). Platon, devleti yönetecek olan insanların da bu bilgelikte olan insanlar yani felsefeciler olması gerektiğini düşünmektedir. Devlet böyle insanlar tarafından yönetilmezse bekçiler sınıfı ve onunla birlikte devlet soysuzlaşacaktır. İnsanın ruhunun bölümlerinden aklın erdemi olarak gösterilen bilgelik, yöneticiler sınıfına uygun bir erdem olarak gösterilmektedir (Popper 2004, s. 117).

Yönetilenler sınıfı: Bu sınıf, Platon için diğer sınıfların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak olan, tüm sınıfların ihtiyaçları ile ilgili sorumluluk taşıyan sınıftır. Arslan’a göre yönetilenler sınıfı zannedildiği gibi sadece işçi sınıfını veya emekçileri içermemektedir. Bu sınıf toplumun bütün ihtiyaçlarının üretimi ve insan gücüyle yapılacak olan her şeyden meşgul olan kesimdir (Arslan 2014, s. 409). Bu sınıf, yöneticiler ve koruyucular gibi maddi beklenti hakkı olmayan bir sınıf değildir. Bu sınıf çalışmasının karşılığında para kazanan gruptur. Platon bu gruba aynı zamanda para kazananlar sınıfı der (Arslan 2014, s. 409). Platon’a göre, zihinsel güçleri yerine beden kas gücü ile çalışanlar, yönetilenlerdir. Bu sınıf mensubu insanların, doğuştan getirdikleri yüce özellikleri olmaması sebebi ile yeteneklerine istinaden uzmanlaşacakları her hangi bir meslekte çalışmaları ve para kazanmaları gerekmektedir. Platon için bu sınıf sadece üretim işleri ile uğraşacak, yöneticilik ya da askerlik gibi önemli görevlerde bulunmayacaktır sadece üretime katkıda bulunacak ve toplumun maddi ihtiyaçlarını gidermek için çalışacaktır. Popper’a göre; Platon için bu sınıfın erdemi ılımlılıktır. Platon için adalet, bir kimsenin kendi yerini koruması demektir. Bunun şartlarından biri olan ılımlılık ise bir kimsenin kendi yerini bilmesi anlamını taşımalıydı. Popper için Platon’un gözünde işçi sınıfı hayvanlar gibi karnını doyuran bir sınıftır ve onlara haddini bilmekten başka bir erdem yakıştırılmaz (Popper 2004, s. 117).

Platon bahsedildiği üzere insanları özellikleri gereği ayırarak toplumu sınıflandırmıştır. Bu toplumun sınıflı bir toplum ve aynı zamanda hiyerarşik bir toplum olduğu konusunda herkes hem fikirdir. Fakat bu toplumun bir kast sistemi olmadığı konusunda görüş bildirenler vardır. Örneğin Arslan’a göre, kast sisteminde sınıflar arası geçişler mümkün değildir. İnsan, hangi sınıfın mensubu olarak doğduysa, o sınıfın mensubu olarak ölür. Fakat Platon’un sınıfları arasında geçiş mümkündür. Burada en belirleyici sebep; bir insan doğuşu itibarıyla yüksek sınıfta doğduğu için yönetici pozisyonunda değildir; bu insan doğuştan getirdiği yetenek yüce ve tanrısal olduğu için yöneticiler sınıfındadır. Doğuştan getirdiği bu yüce özellik aynı zamanda henüz çocuk yaştan sıkı bir eğitimle pekişmediği sürece, bu insanın yöneticiler sınıfında olması mümkün değildir; bu şartı gerçekleştirmeyen insan bu sınıfa yükselemez, o sınıfta ise de bu sınıftan çıkarılır. Bununla beraber yine Arslan’a göre, yönetilenlerin sınıfından olan çocuklar da kabiliyetleri ve yaradılışları gereği yüce özelliklere sahip iseler yönetenler sınıfına yükselebilirler. Arslan, Platon’un ideal yönetim biçiminin bir aristokrasi olduğunu kabul eder. Ama bu aristokrasinin bir kan aristokrasisi değil, bir kabiliyet aristokrasisi olduğunun da altını çizerek (Arslan 2014, s. 410).

Popper ise bu konu ile ilgili zıt görüş bildirmektedir. Ona göre, Tanrı’nın yönetme yeteneği olanların hamuruna altın, yardımcılara gümüş, köylülere ve öteki üreticilere de demir ve bakır koyması onun için ırksal bir ayrımdır. Platon *Devlet* eserinin ilk kısımlarında sınıflar arası geçişin mümkün olduğunu duyurmaktadır. Popper’a göre Platon, böyle bir karışımdan meydana gelecek çocukları yönetici yardımcısı olarak atanabileceğini belirtir. Fakat Popper daha sonraları bu ödünün geri alındığını ve işleyişin tersine döndüğünü ifade eder (Popper 2017, s. 153). Ona göre, aşağı madenlerden biriyle bir karışım meydana geldiğinde, Platon için bu karışım yukarı sınıflardan uzak tutulmalıdır. Yani soylulardan doğan soysuz çocuklar aşağı itilmelidir. Popper’a göre Platon için insanın düşüşü *Devlet* (2016, 547a) diyalogunda verilmiştir ve Popper bu cümleyle Platon’un sınıfsal ayrım desteklediğini belirtir:

Demir gümüşle, tunç bakırla karışacak bu karışımdan çeşitlilik ve saçma sapan düzensizlik doğacak, bunlar doğunca da kendileriyle birlikte çatışma ve karşılık getirecekler. Anlaşmazlığın ortaya çıktığı her yerde, türeyiş ve doğuşunu işte böyle anlatmayız.

Platon'un "Demirle bakır bekçilik edince şehir batar" söylemi Popper için Platon'un ırkçılığının ve sınıfsal ayrımının netliği ve sınıflar arası geçişin mümkün olmaması adına ıspattır (*Devlet* 2016, 415e).

Platon'un kanunların ve toplumun koruyucuları olarak addettiği bu sınıfın mal mülk sahibi olmaması, onun için tüm toplumun mutluluğunu sağlayacaktır. Çünkü Platon için insanı işe yaramaz hale getiren şey, zenginlik ve yoksulluktur. Zenginlik insanı keyfe, tembelliğe, değişme isteğine götürmekte diğeri yani fakirlik ise insanı küçültmekte ve işini aksatmasına sebep olmaktadır (*Devlet*, 421d-422a). Bu yüzden Platon özellikle koruyucuların daha faydalı olabilmeleri ve toplumun iyiliği için mal edinme haklarının olmaması gerekliliğini savunmaktadır (*Devlet* 2016, 390d). Onun için her şeyden önemlisi devleti koruyacakların paraya rüşvete düşkün olmamalarını sağlamaktır. Platon için bu şekilde sınıflanan toplumlar belirli bir düzen içinde yaşayacaklardır. Onun için bu toplum sağlıklı bir toplumdur.

6.2 İDEAL TOPLUMDAKİ AMAÇLAR

Platon'un kurduğu devletin amacı her şeyden önce bütün toplumun birden mutluluğunu sağlamaktır. Bir sınıfın diğer sınıftan mutlu olması onun ideal devletinde söz konusu değildir. Onun için asıl üzerinde durulması gereken mesele, bütün şehri göz önünde bulundurmak ve tüm toplumun mutluluğunu sağlamaktır (*Devlet* 2016, 420c-421c). Tüm sınıfların mutluluk esasına göre kurulan ve bu şekilde hareket eden bu toplumda doğruluk, Platon için net bir şekilde görülecektir.

Platon'un devletinde eğitim: Bir bütün olarak baktığımızda Platon için eğitimin yeri önemi tartışmasız büyüktür. Öncelikle kusursuz bir eğitim ve öğretimden değerli varlıklar çıkacağını, bu varlıkların eğitimle yoğrularak eski hallerinden her bakımdan daha iyi olacaklarını duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 424a). Bu yüzden devlette her şeyden önce önemli ve gerekli olan şey eğitimidir çünkü onun için devlet işe iyi başlarsa bu sudaki halkalar gibi genişler ve kendini her alanda gösterir. Her şeyde olduğu gibi eğitimde de en önemli şey başlangıçtır. Platon için insan çocukken ve gençken, her şeye yatkındır ve istenilen her kalıba sokulabilir. Bu yüzden o özellikle çocuk yaşta alınan eğitimi oldukça önemsemekte ve bu konuda *Devlet* eserinde detaylı bir şekilde bilgi vermektedir.

Eğitimde masalların önemi: Platon eğitimle ilgili verdiği örnekte ilk olarak, çocukların henüz küçük yaşta karşılaştıkları masallara değinmektedir. Kötü masalların yasaklanıp, çocukların güzel masallarla yoğrulmalarının önemine değinmektedir. Hesiodos ve Homeros'a verdiği tüm kötü mesajlarla ilgili atıfta bulunup bu masalların çoğunun yasaklanmasının gerekliliğini bildirmektedir (*Devlet* 2016, 377- 378). Çünkü çocuğun küçük yaşlardayken masalların verdiği mesajları ayırt edemeyeceğini, açık ya da gizli kapaklı örnekleri birbirinden ayıramayacağını, çocuğun tüm duyduklarının ona söylendiği biçimde akılda kalacağını düşünmektedir. Platon, bu masalların toplumdaki çöküşü hızlandırdığını belirtmiş ve çocukları olumsuz yönde etkileyeceklerini düşündüğü için engellenmesini istemiştir (Bıçak 2004, s 63). Bu yüzden Platon, çocukların ilk duyduklarının iyilik yolunu gösterecek güzel masallar olmasının önemini açıklar.

Müzik eğitimi: Platon *Devlet* eserinde müzik eğitimin önemine yer vermektedir. Müzik eğitiminin, gereği gibi yapıldığı takdirde insanın yüceleceğini, özününün güzelleşeceğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 401d). Platon melodiyi üç şeyin karışımı olarak niteler ve her bir bölümünün insan için önemini gerekçelendirerek açıklar. Makam ve ritmin sözlere uymaları gerekliliğini duyurur. Savaşta ya da bir zorlukta her türlü mutsuzluk içinde ya da ölümle karşı karşıya kalan birinin, yiğitçe davranmasına sevk edecek şekilde olmasını sağlayacak makamların, bozulmuş çürümüş sanılan toplumu iyice temizleyebileceğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 398e-399be). Ritme gelince Platon, bir biçimin güzelliği ya da çirkinliğinin, ritmin yerinde olup olmaması ile değerlendirildiğini belirtir. Sözün, müziğin, şeklin güzelliğinin, ritmin yerinde olmasının, bütün bu ahengin, iyilik ve güzellikle süslenmiş düşünce olgunluğuna sahip bir birey tarafından gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır. Platon, müzikle ilgili böyle bir farkındalığı olan insandan alınan müzik eğitimi ile bireyin, içi dışı birbirine uyan düzenli kişileri seveceğini düzensiz insanları istemeyeceğini duyurmaktadır.

Platon bahsettiğimiz tarzın aksine müzikte yeni bir çeşidin doğmasının kaçınılması gereken bir şey olduğunu belirtmektedir. Çünkü bununla beraber her şeyin tehlikeye gireceğini, kanuna saygısızlığın tam bu noktadan başlayacağını, bu durumun yavaş yavaş gelenek göreneklerimize sızıp ardından daha da güçlenerek insanlar arasında

ki davranışları etkiyeceğini ve sonuçta bunun anayasaya aksedeceğini duyurmaktadır (*Devlet* 2016, 424cde). Platon'un müzik ile ilgili verdiği örnekten, kişinin ruhunda kuracağı ahengin topluma da yansıtacağını düşündüğünü görebiliriz.

Platon için ideal devlet kurulduktan sonra, sınıflara ayrılan insanların eğitimi ele alınmaktadır. Her sınıfın ve her yaşta insanın eğitimine önem veren Platon, *Devlet* ve *Yasalar* eserlerinde özellikle kanun koyucular ve yönetilenlerin eğitime büyük önem vermektedir. Bu duruma sebep olarak, onun için topluma erdemli olmayı aşılacak olanların kanunları koyanlarla bu kanunları koruyacak olanlar olması gösterilebilir. Platon için ideal toplumda amaç, doğru yaşayıp erdemlere sahip olan insanın elde ettiği mutluluk ve bu insanlardan oluşan düzenli ve sağlıklı bir toplumdur.

6.3 DEVLETİN ERDEMLERİ

Platon, insanın erdemlere ulaşmasında izlediği yolun aynısını devlette de kurgulamaktadır. İnsan erdemlere ulaşmak için aklı ile hareket etmekteydi. Platon için toplum bu insanlardan oluşan insanlar sayesinde erdemli bir toplum olacaktır. İnsanın erdemlerinin aynılarını, Platon ideal devletinde de gözlemlemekteyiz

Bilge devlet: Platon, kurulan bu devlette insanların bilgece kararlar verebildiklerini belirtmektedir. Bunun sebebi olarak da devletin bilgece kararlar verebilmesi için her şeyden önce insanların bilgi sahibi olma zorunluluklarını gösterir. Platon'un devletinde insanlar bilgili olduğu için, devlette de bilgedir. Bahsedilen bu bilginin, herhangi sıradan bir bilgi ya da meslekle alakalı bir bilgi olmadığının, daha ziyade bütün toplumu düşünen ve devletin başka devletlerle ilişkisini düzenleyen bir bilgi olduğunun altını çizer. Bu bilginin ya da bilgeliğin devlet adamlarında olmasının yeterli olduğunu ifade eder. Devlet adamlarının toplumda azınlık olduğunu, bir devletin de akıllı olmasını kendini yöneten bu küçük topluluğun bilgisine borçlu olduğunu açıklar (*Devlet* 2016, 428abcd). Böylece Platon, yönetimde tek söz sahibinin yöneticiler yani kanun koyucular olacağını sinyalini verir.

Platon bilgeliği sadece bilgili olmakta görmemekte aynı zamanda bilgeliği isteklerin, yaşayışın, davranışların dört temel erdeme uygun yaşayabilecek şekilde akılla hareket edebilme hali olarak vermektedir. Platon için “Akıldan yoksun olanın,

dilekte bulunması tehlikelidir” (Yasalar 2012, 688b). Ona göre toplumlar bilgi konusundaki yetersizlik sebebi ile değil de; içindeki insanların ruhlarındaki bölümlerin akılla işbirliği yapıp, kendilerini bu doğrultuda yetiştirmemeleri sebebiyle yıkılmaya mahkumdur (Yasalar 2012, 688c). Platon için erdemler insanlara eşit olarak dağıtılmış ve bu konuda tanrı adaletli davranmıştır. Ama her insan akıllı ile hareket etmediği için doğru yaşayıp erdemlerine ulaşamamaktadır. Erdemlerine ulaşmayan insan bilgiden ve bilgelikten uzak kalmaktadır.

Cesur devlet: Platon, cesaretin bir çeşit koruma olduğunu duyurmaktadır. Kanun koyucunun, korkulacak şeylere karşı eğitim yoluyla insanlara aşıladığı inancı her şartta ve ne olursa olsun korumanın cesaret olduğunu ifade eder. Cesaret özelliğinin de, bilgelik gibi yalnızca koruyucularda olmasının yeterli olduğunu belirtir. Bir devlete yiğit dedirten şeyin o devlet uğruna savaşan insanlar olduğunun altını çizmektedir (Devlet 2016, 429abcd). Platon için devletin cesur olması, koruyucularının cesur olması ile ölçülmektedir.

Ölçülü devlet: Platon için devletteki ölçülülük; bilgelik ve yiğitlik gibi özelliklerden farklı olarak bir düzen ve ahenktir. İnsanın özelliklerinde de bahsettiğimiz üzere ölçülülük; kendini tutma, kendine hakim olma niteliklerini içermektedir.

İnsanda olduğu gibi toplumda da iki ayrı yan olduğunu bildiren Platon ölçülülüğü; iyi olan yanın kötü olan yanı buyruğu altına alması olarak tanımlamaktadır. Toplumda tutkuların, zevklerin, acıların olacağını ama iyi yaradılışlı ve iyi eğitilmiş küçük azınlığın akıllı sayesinde toplumun sade ve ölçülü isteklerle yaşayabileceğini bildirmektedir. Platon ölçülülüğün bilgelik ve yiğitlik gibi sadece yöneticilerde yani azınlıkta olmayacağını, bunun yönetilenlere de yani tüm topluma yayılacağını duyurmaktadır. Platon bahsettiği iyi yaradılışlı ve eğitilmiş azınlığın akılla, toplumdaki kötü duyguların bastırılacağını ifade etmektedir. Platon için bu duyguların azınlığın buyruğu altına girerek kontrol altına alınmaktadır (Devlet 2016, 431abcde). Aşağı, orta, yukarı, güçlü, güçsüz, zengin, fakir herkes aynı ahenge uyarmaktadır. İşte toplumun bütününde oluşan bu uyuma ölçü denmektedir (Devlet 2016, 432a).

Doğru devlet: Platon'un ideal devletinde bahsettiği erdemlerin en önemlisi, adalettir. Adalet onun için doğruluğun, doğru davranışın göstergesidir.

İnsan ruhunun bölümleri arasında saydığı adalet, ruhun bölümlerinin her birinin, insanın aklı sayesinde kendi işini yapması, her bir bölümün kendine hakim olması, kendi sınırını aşmaması olarak gösteriliyordu. Devletin erdemi olarak nitelenen adalet de, aynı insan erdeminde olduğu gibi, devlette bulunan her bir sınıfın kendi sınırları içerisinde kalmasını simgelemektedir. Platon için, toplumda yaradılış özellikleri gereği sınıflanmış insan grupları vardır. Daha önce saydığımız üzere bu sınıflar; yöneticiler, koruyucular ve para kazananlardan oluşmaktadır. Bu sınıfların başlıca görevi, her birinin sadece kendi sınıfının içinde kalması ve diğer sınıflara karışmadan kendi içlerindeki bütünlüğü devam ettirmeleridir. Platon bu görüşünü; Devlet eserinde, her bir insanın toplumda, yaradılışına uygun tek bir iş görmesinin önemli olduğunu ifade ederek belirtmiştir (*Devlet* 2016, 433a). Onun için herkesin kendi görevini gerçekleştirme, başkalarının işine karışmaması en doğru davranıştır ve Platon bununla ilgili toplumda yaşayan her bir insanı ödevlendirmiştir. Herkesin kendi görevi ile ilgilenmesi, kendi işini istenilen bir şekilde layıkıyla yapması ve yaradılışı dışında olan başka işlerle ilgilenmemesi Platon'a göre doğru olandır (*Devlet* 2016, 43a-b). Devlette önceden incelenen üç erdem olan ölçülülük, cesaret ve bilgeliğin; Platon'un bu bölümde ifade ettiği "doğruluk" sayesinde doğduğunu ve etkinliğini koruduğunu belirtir (*Devlet* 2016, 433bc). Devlet ancak doğrulukla beraber sayılan bu erdemlerle hakikate ulaşacaktır. Platon için devletin en iyi devlet addedilmesinde yani doğru devlet olarak sayılmasında belirleyici bazı koşullar olmalıdır. Bilgelik için, devletin başındakilerin anlayışlı ve iş bilir kişiler olması gerekmektedir. Devletteki ölçülülük erdemi için, yönetenlerle yönetilenler arasındaki düşünce birliği önemlidir. Devletin cesur sayılabilmesi için, koruyucular sınıfında korkulacak ya da korkulmayacak şeyleri gösteren törelerin korunmasının önemlidir. Aynı şekilde doğruluk yani adalet için de, çocuk, kadın, köle, hür, işçi, yöneten, yönetilen herkesin başkasının işine karışmadan kendi işini yapması önemlidir (*Devlet* 2016, 433c-435b). Platon böylece varmak istediği yere yani doğruluk kavramına ulaşmış olur. İnsanın ulaşması gereken mutluluğa ne şekilde ulaşabileceğini sorgulayan Platon, bunu ahlakı temel aldığı bir düşünce üzerine kurgulamıştır. Platon

için ahlaklı yaşayan insan mutlu olacaktır. Bu şekilde yaşayan insan aynı zamanda doğru olan insandır çünkü gerçekleştirdiği eylemler bozuk isteklerden uzaktır.

Platon daha önceki bölümlerde detaylı bir şekilde verdiğimiz üzere; insanın bölümlerini akıl, istekler ve kırgınlık-cesaret olarak tanımlar. Davranışlarımızın üç ayrı ilkesi olduğunu; aklın bizi bilgi edinmeye, cesaretin bizi taşkınlık ve öfkeye, tutkuların ise içmeye, çiftleşmeye ve buna benzer isteklere sevk ettiğini duyurur (Devlet 2016, 436b). Toplumdaki her bölümün insanın içinde de olduğunu, bir devleti akıllı yapan neyse insanı akıllı yapanın da o olduğunu, bir insan niçin cesursa devletin de onun için cesur olduğunu ve tüm değerler için ayrı ayrı aynı şeyi söyleyebileceğimizi açıklar (Devlet 2016, 441d). Doğru insanın da aynı devlette bahsedilen doğruluk gibi nitelendirilebileceğini belirtir. İnsan için sözünü ettiğimiz tüm bölümlerin her birinin kendi işini görmesinin, içindeki üç ilkenin birbirinin sınırını aşmadan görevlerini yapmasını doğru insan davranışı olarak duyurur. Doğru insanın içinde bu sayede kurulan düzenle; insanın tam bir bütün olacağını, bir ölçüye ve bir uyuma varacağını belirtmektedir. Böyle bir insanın herhangi bir işte çalışmasının veya zengin olmasının hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini, bu insanın her yaptığına güzel olacağını, yapılan şeyleri güzel olarak nitelendiren şeyin de bu insanın içinde önceden kurduğu bu düzen olduğunu bildirir.

Popper *Açık Toplum Ve Düşmanları* kitabında, Platon'un adalet tanımını farklı bir anlamda yorumlamaktadır. Popper'a göre, adalet sözcüğünden asıl anlamamız gereken şey Platon'un anladıklarından farklı olmalıdır. Onun için adalet; yurttaşlık yükünün yani toplum yaşayışında zorunlu özgürlük kısıtlamalarının eşit dağıtılması, kişilerin yasa önünde eşit muamele görmesi, yasaların belirli yurttaşlara yahut gruplara veya sınıflara karşı lehte ya da aleyhte bir ayırım göstermemesi, mahkemelerin tarafsız olması, devlet üyeliğinin yurttaşlara verdiği nimetlerin eşit dağıtılmasıdır. Popper, Platon'un “Eşit olmayanlara, eşit davranmak haksızlık olur” cümlesi ile onun Popper'ın tanımından farklı bir çizgide olduğunu örneklemiştir (Popper 2017, s. 115). Popper için, Platon'un adalet ve siyasi anlayışı, onun sözünü ettiği şartlardan oldukça uzaktı ve bu da ona göre Platon'un adalet tanımının insaniyetten uzak olduğunun göstergesi idi (Popper 2017, s. 123). Popper' a göre, Platon adalet sözcüğünü “En iyi olan devletin çıkarına uygun” anlamında

kullanıyordu. Popper’a göre Platon için en iyi devletin çıkarı da; katı bir sınıf bölünmesi, sınıf yönetimi sağlayarak “değişimi” durdurmaktı (Popper 2017, s. 110). Popper, Platon’un adalet anlayışının tamamen sınıfsal bir ayrım olduğuna inanmakta ve eşitlikten uzak olduğunu düşünmektedir. “Sınıfların her üçü de kendi işine bakınca şehir adildir” cümlesi, ona göre “Yönetici yönetir, işçi çalışır ve köle de köleliğini yaparsa devlet adildir” cümlesi ile eşittir. Platon’un bu şekilde yaptığı sınıf ayrımını adalet olarak değerlendirdiğini söyleyen Popper, bireylere yapılan muamelede eşitlik gözetilmesi olarak nitelediği adalet anlayışına Platon’un tamamen zıt olduğunu düşünmektedir. Popper’a göre bu anlayışta bireylerin lehine olan bir şey değil de; tamamen devletin sınıfları arasında ve bunun lehine bir bağıntı yer almaktadır. Platon için devlet, sağlıklı yani kuvvetli, istikrarlı birlikli ise adildir. Popper’a göre Platon’un adaleti eşitlikçiliğe karşıdır. Onun adalet erdemi yalnızca, doğal ayrıcalık ilkesinin kabulü ve bunun savunulmasıdır. Doğal ayrıcalık ilkesinin tanımı olarak, insanların doğuştan getirdiği özelliklere göre ayrılması durumunu verebiliriz. Adalet kelimesinin aslında toplumu bir kelime oyunuyla ele geçirmek olduğunu ve bunun gerçek adaletle ilgisinin olmadığını savunan Popper bu durumu Platon’un *Devlet* diyalogunda verdiği üç örnekle kanıtladığını savunur.

Onun için birinci kanıt: Platon’un adalet kelimesini, herkesin kendi işine bakması olarak duyurmasıdır. Platon burada ona göre sınıf ayrımını desteklemektedir. Platon için şehrin yöneticilerinin aynı zamanda şehrin yargıçları da olmalarına istinaden Popper’ın sunduğu ikinci kanıt ise; *Devlet* eserinde geçen şu kısmın altını çizer; “Yöneticiler, yargılarında neyi göz önünde tutacaklar? Yurttaşlar ne kimsenin malını yiyecek ne de kendi malından olacak. Onların tek kaygıları bu olacak. Doğruluk, kendi malının sahibi olmak ve kendi işini görmektir” (*Devlet* 2016, 433e-434a). Bu sav ile Platon için, bir kimsenin kendine ait olanı koruması ve onu kullanmasının adil olduğu yorumunu yapabilmekteyiz. Popper’ın buradan çıkardığı anlam, kişinin kendi sınıfına ait olan her şey, salt bu nedenden ötürü bize ait olan ve değiştirilemez bir şekilde o sınıfa ait olan şeylerdir; benim kendi yerimi korumam diğer bir değişle sadece kendi işime bakmam Platon için adalettir. Bu durum Popper’ın adalet üzerine söylediklerinin aksine bir yorumdur ve Popper’ın adalet tanımına uymamaktadır. Kendisinin, Platon’un adalet anlayışının adil bir düzen olmadığı yönünde olan düşünceleri için gösterdiği üçüncü kanıt ise; devletin istikrarını sağlamanın bireyin

asıl amacı olarak gösterilmesidir. Popper için bu durum bireyi hiçe saymak olarak yorumlanmaktadır. Popper Platon'un sistemini totaliter bir teori olarak görmektedir; devletin bütününe büyük bir saate benzetmekte ve bu saatin mekanizmasındaki çarkların da insanlardan oluştuğu şeklinde bir örnek verir. Her çark yani her insan yaradılıştan gelen özellikleri ile görevini yapmaktadır. Bu özelliklere uygun olarak yerlerine oturtulan ve erdemlerini gerçekleştiren her bir çark sadece kendi yerinde kalarak, yerli yerine oturup uyumu sağlayacak ve bütününe erdemini gerçekleştirecektir. Platon'un bu sisteminin totaliter ahlak açısından yerinde olduğunu ifade eden Popper, bireyin çarktan başka bir şey olarak görülmediği bu durumda, ahlakın insanı bütüne uydurma çabası olarak addedilmesinden başka bir şey olamayacağını ifade eder (Popper 2017, s. 125).

Popper Platon'un adalet tanımını yorumlarken, bu noktada bireycilik ve ortaklaşacılık kavramlarına giriş yapar. Platon'un adalet erdemini, tanımını verdiği bu kavramlar üzerinden eleştirir. Onun için bireycilik ve ortaklaşacılık sorunu, eşitlik ve eşitsizlik sorunlarıyla ilintilidir. Popper, Platon'un bu kavramı, parça bütün için vardır, insan bütün için yaratılmıştır şeklinde yorumladığını ifade etmektedir. Platon için ortaklaşacılığın karşıtı olan bireycilik sadece bencillikten ibarettir. Platon için; eğer insan kendi çıkarını bütününe uğruna feda edemiyorsa bencildir. (Popper 2017, s. 119). Platon için ya ortaklaşacı olunur ya da bencil bir insan olunur ve Popper'a göre bu söylem yani bireyciliği bencillik olarak görmek bireylerin haklarına yapılmış saldırıdır. Popper Platon'un bu kavramı savunmasının nedeni olarak, bireyin kurtuluşunun kabileciliğin çöküşüne ve demokrasinin doğuşuna yol açan ruh devrimi olarak gördüğünü düşünmektedir. Platon'un bu durumun farkında olduğunu düşünmekte ve onun bu yüzden bu durumu bilerek savunduğunu düşünmektedir. Popper'e göre bireycilik, yeni insanîyetçi sistemde eşitçilikten bile daha önemli yer tutmaktadır ve Platon sezgisel zekasıyla yaşadığı çağın bu duruma doğru gittiğini fark etmiş ve teorisini insanı bütüne hizmet etmesi şartı ile kurgulamıştır (Popper 2017, s. 120). Popper Platon'un adalet ile ilgili bağdaşım kurup çürütmeye çalıştığı bireycilik tezi için, kendisinin kurmaya çalıştığı kast devletinin düşmanı ifadesini kullanır. Ortaklaşıcılıkla ilgili olmayan her insanı bencillikle suçlayan Platon, her bir kişinin asıl hedefinin devletin istikrarını düşünmek olmasının adaletin getirilerinden biri olacağını savunmakla Popper'a göre kendi kast sisteminin temellerini sağlam bir

dayanağına yaslamaya çalışmaktadır. Popper için devletin en önemli erdemi olarak gösterilen adalet, bireylerin çatışan özelliklerini yansız olarak görmezden gelmekten başka bir şey değildir. Bu sav, bireyin kendi istemlerinin, devletin ihtiyaçları ile bir şekilde dengelenip uyum sağlamasıyla asla ilgilenmemektedir. Popper'a göre tarihte insana karşı ve ona duyulan nefret konusunda Platon'dan daha ileri giden başka kimse olmamıştır (Popper 2017, ss. 112-121). Popper için Platon'un adalet erdemi, ortaklaşacılığın yani devletin sağlık ve istikrarından başka bir şey sayılmamaktadır.

Platon'un iyi ve doğru olarak nitelendirdiği ideal devlet şekli budur. Platon, bu devlet şekline benzer insana da iyi ve doğru insan demektedir (*Devlet* 2016, 449a). Bu şekilde yönetilen devlete, en iyi devlet düzeni olarak görmektedir. Aynı şekilde, bu özelliklerle yaşayan insan da onun için en iyi insandır. Platon, devletin iyisi bizim anlattığımız şekildeyse bütün öteki devlet şekillerinin bozuk olduğunu bildirerek daha önce bahsedilen tüm yönetim şekillerini eleştirir.

7. SONUÇ

Platon'un İnsan Anlayışı isimli çalışmada, toplumsal şartlarda yaşayan insanın istediği gibi yaşayabilmesinin mümkün olup olmadığı problemi incelenmiştir. Platon'a göre insanın toplum düzenliliği için değişmez mihenk taşı olduğu gözlemlenmiştir. Ona göre insan, toplum içinde olduğu zaman insandır, toplumdan ayrı düşünülemez. İnsanların istekleri tüm toplumun düzeni ve mutluluğunu sağlayan istekler olmalıdır. Kişisel istekler yalnızca bedensel ihtiyaçlardır ve bu ihtiyaçlarının peşinden gitmek isteyen insan, tutkularına yenik düşüp hem kendini, hem yaşadığı toplumu mutsuzluğa sürükleyen insandır. Toplum kurallarının gerektirdiği şekilde yaşayan insan mutluluğa ulaşacaktır.

Platon, toplum düzenini önemsemiş, ahlak anlayışı ve siyasal alandaki fikirlerini tüm toplumun düzeni ve mutluluğunu temel alacak şekilde düzenlemiştir. İnsana verdiği sorumlulukla, onun ruhunda gizli halde bulunan erdemlerine akli yoluyla ulaşabileceği vurgusunu yapmış, sadece erdemlerine ulaşan insanın mutluluğu yakalayabileceğini ifade etmiştir.

Platon'un İnsan Anlayışını çalışmasında, onun etkilendiği argümanlar göz önüne alındığında ilk göze çarpanların, yaşadığı çağda Sofistler tarafından temel prensip olarak gösterilmeye çalışılan “Her şey akar” “İnsan her şeyin ölçüsüdür” söylemleri olmuştur. Platon'un kuramlarının temeli, değişimi reddeden birci anlayıştır. Onun anlayışı, çağında söz konusu olan değişim taraftarları ile kendi birci yaklaşımı arasında bir sentezdir. Platon görünenlerin değişir olduğunu kabul edip, onların ardındaki değişmeyen birliği savunmuştur. Tüm alanlardaki düşüncelerini çokluğun ardındaki değişmez ve tek olan birliğe göre temellendirmiştir. Bazı düşünürlerce Platon'un değişmezliğe olan yaklaşımı eleştirilmiştir. Örneğin Popper için değişmeyen ya da doğruluğu sorgulanamayan şeylerin varlığını kabul etmek, insanı hiçe saymaktır ve bu durum toplumsal ilerlemenin yolunu kesmektedir. Ona göre, Platon'un birci anlayışının ardında, doğrunun tek olduğu ve insandan insana değişmediği, dolayısıyla toplumun soysuzlaşmadığı bir devlet hayali vardı. Platon için değişim görüngüde, duyu organlarımızla algıladığımız alanda; değişmeyen hakikat ise idealarımızdaydı. Popper için değişmezliğin mutlaklığı sebebiyle insan ne kadar çaba gösterirse göstereceği ilerleme kaydedemeyecektir. Ona göre Platon'un bu

düşüncesiyle amacı devleti katı bir kast sistemiyle yönetip, kendi döneminde yaşanan özgürlükçü eylemlerin ve gelecek dönemlerde olması mümkün karışıklıkları önlemektir. Platon insan ruhunda bulunan farklı bölümler sebebi ile onun çelişkili davranışlar sergilediğini ve insanın sahip olduğu tutkuları sebebiyle yanı sıra kolay sapacağını ifade etmiştir. Bu düşüncesi sebebiyle Platon, kurallı bir sistemle, insanın doğruluktan ayrılmaması için bir düzen oluşturmaya çalışmış olabilir.

Platon için insan bu düzeni, ruhunun Tanrısal özelliğe sahip olan aklı gerçekleştirmektedir. O insanın aklı ile ruhunun diğer bölümlerini ve bedenini yönlendirmesi gerektiğini belirten bir filozoftur. Sadece aklı ile hareket edebilen insanın mutluluğa ulaşacağını düşünmüştür. Ruhü üç bölüme ayıran Platon, insanın aklı ile diğer bölümleri arasında bir ahenk kurması gerektiğini, bu ahenk ve ölçülülüğe sahip olan insanın ruhunda bulunan erdemleri hatırlayacağını belirtmektedir.

Platon, insanın iyi bir hayat yaşamasının ve erişebileceği en büyük mutluluğun ancak toplum içinde oluşabileceğini düşünmüştür. İnsanın toplumsallaşma sürecini inceleyen Platon'a göre insan, kendine yetememeye başladığında başkasına gereksinim duymuştur ve topluluk halinde yaşamaya başlamıştır. Oluşan topluluklar kendilerine göre kurallar benimsemişlerdir. Platon için ideal olan yönetim tarzı, insanın bu şekilde topluluk halinde yaşayıp doğruluktan uzaklaşmadığı yönetim tarzıdır. Platon bu yönetimi, krallık olarak isimlendirir. Bu toplumda insanlar yaradılış özelliklerine göre uzmanlaşmıştır ve her insan sadece kendi görevi ile ilgilenip böylece düzenliliği sağlamaktadır. Platon, insanın bozulmasının toplumsallaşmayla olduğunu düşünmüştür. Temel ihtiyaçlarını karşılamamanın yerine, ruhunun tutkular bölümünün etkisi altına giren insanın, doğrudan uzaklaşıp bozulduğunu ifade etmiştir. İnsanın bozulması toplum içinde değişik yönetim tarzlarının oluşmasına sebep olmaktadır. İnsanın yozlaştığı her durumda, devletin yönetim şekli daha da kötüye gidecektir. Platon'a göre, krallıktan aristokrasi doğmuştur ve ardından timokrasi, oligarşi, demokrasi ve zorbalık yönetim şekilleri gelmiştir. Platon'a göre krallık ve aristokrasi dışındaki tüm yönetim şekilleri bozuktur.

Platon için sağlıklı bir devlet kurulmasının gerekliliği de, insanın içinde kurduğu düzenin aynısının toplum içindeki sınıflar arasında da kurulması ile gerçekleşmektedir. Doğuştan getirdiği özellikler sebebi ile toplumdaki insanlar, yöneticiler, koruyucular ve yönetilenler olarak sınıflandırılmaktadır.. İnsan, akli ile bedenini yönettiğinde, devlet ise doğuştan yetenekli bilge filozoflar tarafından yönetildiğinde devlet doğruluğa ulaşır. Platon için böyle yönetilen ve herkesin sadece kendi görevini gerçekleştirdiği toplum ideal toplum olarak isimlendirilmektedir.

Tüm bu düşünceler ışığında Platon'un İnsan Anlayışını özetlemek istersek, Onun insanı doğuştan getirdiği yaradılış özelliklerinden dolayı eksik ama aynı zamanda tanrıların çocukları tarafından yaratıldığı için tanrısal özelliklere sahip bir canlı olarak betimleyip yücelttiğini görmekteyiz. Platon için, ruh ve beden olarak iki kısımdan oluşan insan; ruhu sebebiyle tanrısal ve ölümsüz, bedeninin istekleri sebebiyle ise zindanda yaşayan bir ölümlüdür. İnsan, ruhunun bölümleri arasında akli ile kuracağı ahenkle ölçülü olacak ve bu sayede doğuştan yaradılışında olan erdemlerine kavuşacaktır. Platon'un felsefesinin, akıl (muhakeme) üzerinden yapılan bir faaliyet değil, ruh üzerinden gerçekleşen bir faaliyet olduğu gözlemlenmektedir. Platon'un İnsan Anlayışını çalışırken; insan ruhunun unutkanlık halinden, unutkanlığını gidermek yoluyla önceden sahip olduğu şeyleri akli ile hatırlamaya çalıştığı bir süreç görüyoruz. Bu süreci onun tarif ettiği şekilde gerçekleştiren insanın, mutluluğa ulaştığını ifade ettiğine şahit oluyoruz. Platon bu süreçte insanı, sahip olduğu değerler sebebiyle yüceltmektedir. İnsanı her şeyin kendisinde çözümlendiği en önemli unsur görmektedir. Bu düşüncenin aksine görüş bildirenler, Platon'u insanın kendi istek ve arzularını düşünmeyen, toplumsal yaşayıştaki süreçte onu sadece bütüne uymaya çalışan bir canlı olarak göstermesiyle eleştirirler. Onlar için insan bu durumda sadece sistemin iyiliği için yaşayan, kendisi hiçe sayılan bir bireydir. İnsanın içinde bulunan hırs, arzular, maddi beklentilerin sebep olduğu heves benzeri, kişinin kendisini ve etrafındakileri yıpratacak olan özelliklerinin olması sebebiyle, bu özelliklerin dizginlenebilmesi için bir kurallar silsilesiyle yaşaması gereken insan konusunda Platon' a hak vermemek elde değildir. Kişinin etrafındaki her şeyi yok sayıp, kendi kendisine var olamayacağı, Platon'un toplumsallaşma sürecinde gözler önüne serilmiştir. Onun insanını tanımlarken asıl hedefinin en iyi yönetim şeklinin kurgulanıp, toplum içerisinde, insanın doğasındaki bozukluk

sebebiyle doğabilecek sosyal düzensizliğe çözüm bulmak olduğu söylenmektedir. Platon için çözüm, tek bir bireyde ve her bireyde ayrı ayrı olarak değil; bir bireyin bütünü içinde hareket etmesiyle çözüme ulaşılmaktadır. Kısaca yapılması gereken şey, çoklukta yani toplumda bütünlüğü bulabilmektir. Bunu sağlayacak olan ise insandır. Platon insanın kendi içindeki çelişkilerin düzene koyup, insanlar arasındaki farklılıkların uyumunu sağlayarak problemi çözme hedeflemiştir. İnsan doğasını incelemiş, yetersizliklerle doğan insanın diğer insanlara ihtiyaç duymasıyla toplumsallaşma sürecine girmesi incelenmiştir. Platon için, insanın toplumsallaşması ile ortaya çıkan en keskin şey sınıf ayrımıdır. Onun için bu sınıflar arasında kurulan düzen ile insan mutlu olacak, mutlu insanlardan oluşan toplum da mutlu ve sağlıklı bir toplum olacaktır. Sınıfsal ayrım günümüz koşullarında çok insancıl ya da adil bir sistem olarak tanımlanmasa da, Platon'un yaşadığı çağın günümüzden yaklaşık 2400 yıl önce olduğunu düşünmek ve onun kuramlarını o çağa göre değerlendirmek onu anlamak adına yerinde bir karar olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKARSU, B., 1982. *Ahlak öğretileri*. 3.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- AKARSU B., 1998. *Mutluluk ahlakı*.3. Baskı. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- ASLAN A., 2014. *İlk çağ felsefe tarihi* 2. 4. Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- BIÇAK A., 2004. *Felsefe ve Tarih* İstanbul: Dergah Yayınları
- BIÇAK A., 2017. *Felsefenin Kuruluşu*. 2.Baskı. İstanbul: Dergah Yayınları
- CEVİZCİ A., 2012. *İlk çağ felsefesi tarihi*. 6. Baskı. Bursa: Asa Kitapevi
- COPLESTON F., 2013. *Platon*. 5. Baskı. A.Yardımlı (Çev.), İstanbul: İdea Yayınları
- CORNFORD F. M., 2010. *Platon'un bilgi kuramı*. 2. Baskı. A. Cevizci (Çev), İstanbul: Gündoğan Yayınları
- ALLEN D.S., 2011. *Platon neden yazdı*. A. Batur (Çev) İstanbul: İletişim Yayınları
- GUTHRIE W.K.C., 1999. *İlk çağ felsefesi tarihi*. A. Cevizci (Çev) 2. Baskı. Ankara: Gündoğan Yayınları
- GUTHRIE W.K.C., 2011. *Yunan felsefe tarihi*. E. Akça (Çev) İstanbul: Kabalcı Yayın Evi
- POPPER K.R., 2017. *Açık toplum ve düşmanları*.5. Baskı. Ankara: Liberte Yayınları
- PLATON, 2010. *İon*. A. Cevizci (Çev) İstanbul: Say Yayınları
- PLATON, 2012. *Yasalar*. C. Şentuna/S. Babür (Çev) İstanbul: Kabalcı Yayıncılık
- PLATON, 2013. *Menon*. 2. Baskı. A. Cevizci (Çev) İstanbul: Say Yayınları
- PLATON, 2014. *Protogoras*. F. Akderin (Çev) İstanbul: Say Yayınları
- PLATON, 2014. *Theaitetos*. F.Akderin (Çev) İstanbul: Say Yayınları
- PLATON, 2015. *Timaios*. F. Akderin (Çev) İstanbul: Say Yayınları

PLATON, 2016. *Devlet*. 29. Basım. S.Eyüboğlu/M.A.Cimcos (Çev) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

PLATON, 2017. *Phaidon*. 3. Baskı. F. Akderin (Çev) İstanbul: Say Yayınları

PLATON, 2017. *Phaidros* Say Yayınları

EKLER

Ek A.1 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ceren İplikçi Durgut

Sürekli Adresi: Balat Mah. Büyük Sok. Teras Evler H-12 Nilüfer-Bursa

Doğum Yeri ve Yılı: Bursa 1981

Yabancı Dili: İngilizce

İlk Öğretim : Bursa Dörtçelik İlk Okulu 1991

Orta Öğretim : Bursa Setbaşı İlk Öğretim Okulu 1994

Lisans : Anadolu Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İşletme Bölümü

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Bölümü

Enstitü Adı: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Program Adı: Felsefe Ana Bilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2005 yılından beri kendi aile şirketine çalışmakta.

2000 yılında Bursa Swiss Otel Satış ve Halkla İlişkiler Departmanı

2002 yılında ayrıldı.